

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

(ХУУЛЬ, ТОГТООЛ, ЗАРЛИГ)

Монгол Улсын Бага Хурлын Тамгын Газар

№ 3

1992 оны тав, аургадугаар сар

(9)

ГАРЧИГ

1. МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1. Монгол Улсын иргэний цэргийн үүргийн болон цэргийн албан даалгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль (-21)	126
2. Хууль, зарим заранг хүчингүй болсонд тооцох тухай Монгол Улсын хууль	142
3. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцгийн тухай хууль	143
4. Монгол Улсын аюулгүй байдлыг хангах тухай хууль	156
5. Заранг хүчингүй болсонд тооцох тухай Монгол Улсын хууль	169
6. Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн тухай хууль	170
7. Эрүүгийн байдал шийтгэх хуульд өөрчлөлт оруулах тухай Монгол Улсын хууль	175

2. МОНГОЛ УЛСЫН БАГА ХУРАЛЫН ТОГТООЛ

8. Олон улсын конвенцид нэгдэн орох тухай № 22	176
Хүмүүсийг барьцаанд авахтай тэмцэх тухай олон улсын конвенц	177
9. Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай № 25	186
10. Н. Жаргалсайханыг үүрэгт ажлаас чөлөөлөх тухай № 26	186
11. Хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай № 27	187
12. Зингийн тайлан тэнцэл, ашгийн хуваарилалтыг нөхөн батлах тухай № 28	188
13. Зингийн тайлан тэнцэл, ашгийн хуваарилалтыг батлах тухай № 29	189
14. Монголбанкны Дүрмийн сангийн хэмжээг батлах, ашг хуваарилалт журм тогтоох тухай № 30	190

15. Монголбанкним үйл ажиллагааг сэжжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай № 31	191
16. Монгол тэмдэгтийн хэв загварыг батлах тухай № 32	193
17. «Монголбанкним» Ерөнхийлөгчийг томилох тухай № 33	193
18. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцгийн тухай хуулийг хэргэжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай № 34	194
19. Монгол Улсын төсвийн 1991 ойн гүйцэтгэлийг батлах тухай № 35	195
20. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцгийг томилох тухай № 38	195
21. Улсын Бага Хуралын зарим гишүүний бүрэн эрхийг түүдгэлзүүлэх тухай № 39	197
22. Зарим хүнийг ажлаас чөлөөлөх тухай № 40	197

3. МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

23. Д. Сүхбаатарын мэндэсний 100 жилийн ойг тэмдэглэх тухай № 56	199
24. Төрийн хан хуур залах тухай № 60	199
25. Дүрэм тодорхойлолт батлах тухай (Хавсралтын хамт) № 62	200
26. Монгол Улсын бүх цэргийн хар сүлд, цэргийн янгийн байлдааны туг, төрийн ёслолын цагаан туг гардуулах тухай № 63	208
27. А. Эрдэнэбулган, Д. Галсанбат нарт Монгол Улсын гавьяат зүтгэлтэн цол олгох тухай № 65	208
28. Буянтын Дашцэрэнг элчин сайдын үүрэгт ажлаас чөлөөлөх тухай № 70	209
29. Гойтогийн Төмөрхуяагчийг элчин сайдаар томилох тухай № 71	210
30. Гишүүн нөхөн батлах, дүрэмд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай № 72	210
31. Зарим бэлчүүдийг шагнах тухай № 85	211
32. Х. Базинзонхид Монгол Улсын хөдөлмөрийн баатар цол олгох тухай № 90	212

МОНГОЛ УЛСЫН ИРГЭНИЙ ЦЭРГИЙН ҮҮРГИЙН БОЛОН
ЦЭРГИЙН АЛБАН ХААГЧИЙН ЭРХ ЗҮЙН БАЙДАМЫН
ТУХАЙ ХУУЛЬ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Нийтлэл үндэслэл

1 дугаар зүйл. Хуулийн зорилт

Монгол Улсын иргэн Үндсэн хуульд заасан үүргийнхээ дагуу эх орноо батлан хамгаалах бэлтгэл эзэмших, цэргийн алба хаахтай холбогдсон харилцаа, түүнчлэн цэргийн албан хаагчийн эрх зүйн байдлыг тогтоож зохицуулахад энэ хуулийн зорилт оршино.

2 дугаар зүйл. Монгол Улсын иргэний цэргийн үүрэг

1. Цэргийн жинхэнэ болон бэлтгэл алба, цэргийн албан хаагчийн эрх зүйн байдлын талаархи хууль тогтоомж, хуулиар олгосон бүрэн эрх бүхий төрийн байгууллагын гаргасан эрх зүйн бусад актаар тогтоосон журмыг байгууллага, иргэн, цэргийн албан хаагчаас сахиж биелүүлэхийг Монгол Улсын иргэний цэргийн үүрэгт тооцно.

2. Монгол Улсын иргэн үндэс, угсаа, хэл, арьсны өнгө, нас, нийгмийн гараал, байдал, хөрөнгө чинээ, эрхэлсэн ажил, албан тушаал, шашин шүтлэг, үзэл бодол, боловсрол ялгаварлахгүйгээр цэргийн үүрэг хүлээнэ.

3 дугаар зүйл. Цэргийн алба

1. Цэргийн алба нь төрийн албаны онцлог төрөл бөгөөд цэргийн жинхэнэ болон бэлтгэл албанаас бүрдэнэ.

2. Монгол Улсын иргэн (Зэвсэгт хүчний бие бүрэлдэхүүнд цэргийн үүрэг гүйцэтгэхийг цэргийн жинхэнэ алба гэнэ.

Цэргийн жинхэнэ алба нь байлдагч, түрүүчний алба, ахлагчийн бодон офицерын албанаас бүрдэнэ. Харин цэрэгт бүртгэлтэй мэргэжил бүхий эмэгтэйчүүд сайн дураараа офицер, ахлагчийн албыг хуулийн дагуу хааж болно.

3. Энэ хуульд заасан бэлтгэл албаны насны эрэгтэйчүүд, цэрэгт бүртгэлтэй мэргэжил бүхий эмэгтэйчүүд цэргийн тоо бүртгэлд байж дайчилгааны сургууль, цугларалтаар болон хууль

Зэвсэгт хүчин, 19100 07

тогтоомжид заасан цэргийн албаны бусад үүрэг гүйцэтгэхийг цэргийн бэлтгэл алба гэнэ. Цэргийн бэлтгэл алба нь нэг, хоёрдугаар зэргийн бэлтгэл үүрэгтний албанаас бүрдэнэ.

4 дүгээр зүйл. Цэргийн албан хаагч, цэргийн үүрэгтэн

1. Цэргийн жинхэнэ алба хааж байгаа иргэнийг цэргийн албан хаагч гэнэ.

2. Цэргийн бэлтгэл албанд байгаа иргэнийг цэргийн үүрэгтэн гэнэ.

Цэргийн жинхэнэ алба хаасан байдагч, түрүүч, ахлагч, офицерыг нэгдүгээр зэргийн цэргийн үүрэгтэн гэнэ.

Бэлтгэлд байгаа цэргийн алба хаагаагүй эрэгтэйчүүд, мөн цэрэгт бүртгэлтэй мэргэжил бүхий эмэгтэйчүүдийг хоёрдугаар зэргийн цэргийн үүрэгтэн гэнэ.

5 дугаар зүйл. Цэргийн тангараг

Цэргийн албан хаагч эх орон, ард түмэндээ үнэнч байхаа баталж, цэргийн тангараг өргөнө.

Цэргийн тангараг, түүнийг өргөх журмыг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч батална.

6 дугаар зүйл. Монгол Улсын Зэвсэгт хүчний бие бүрэлдэхүүнийг нөхөн хангах

1. Монгол Улсын Зэвсэгт хүчний бие бүрэлдэхүүнийг Монгол Улсын иргэнийг оршин суугаа нутаг дэвсгэрээс нь үл хамааран цэргийн жинхэнэ албанд татах, цэргийн жинхэнэ албыг сайн дураар хаалгах журмаар нөхөн хангана.

2. Зэвсэгт хүчний бие бүрэлдэхүүнийг нөхөн хангах журмыг батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага тогтооно.

7 дугаар зүйл. Цэргийн албан тушаал, цол

1. Дээд офицерын албан тушаалын ангилал, цэргийн цолны зэрэглэлийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, цэргийн бусад алба

хаагчийнхыг батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага тогтооно.

2. Цэргийн албан хаагч, нэгдүгээр зэргийн бэлтгэл үүрэгтэн цэргийн цолтой байна. Цэргийн цолыг Монгол Улсын хуулиар бий болгож, олгох журмыг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч тогтооно.

8 дугаар зүйл. Цэргийн албан хаагч, цэргийн үүрэгтний дүрэмт хувцас, цолны болон ялаха тэмдэг

1. Цэргийн албан хаагч цэргийн жинхэнэ алба хааж байхдаа, цэргийн үүрэгтэн дайчлалгааны сургууль, цуглааралтад оролцох үедээ дүрэмт хувцас, цолны болон ялаха тэмдэг хэрэглэнэ.

Цэргийн дүрэмт хувцас, цолны болон ялаха тэмдгийн загварыг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч батална.

2. Цэргийн бэлтгэл үүрэгтэн дайчлалгааны сургууль, цуглааралтад оролцох үед нь нэг удаа цэргийн дүрэмт хувцас, цолны болон ялаха тэмдгээр хангах үүргийг батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хүлээнэ.

Цэргийн бэлтгэл үүрэгтэн олгосон дүрэмт хувцсыг дайчлалгааны сургууль, цуглааралтаар хэрэглэж нас хэтэрч бэлтгэл албанаас чөлөөлөгдөх хүртлээ хадгална. Хэрэв үрэгдүүлбэл зохих үнээр нь нөхөн олгоно.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ

Цэргийн жинхэнэ албанд татах

9 дүгээр зүйл. Цэргийн жинхэнэ албаны татлага

1. Тухайн жилд цэргийн жинхэнэ албанд татах иргэдийн тоо, татлага явуулах дугацааг Монгол Улсын Засгийн газар тогтооно.

2. 18—25 насны Монгол Улсын иргэн өрөгтэйчүүдийг цэргийн жинхэнэ албанд татна. Цэргийн жинхэнэ албанд татах тухай зарлан дуудах хуудас авсан, татлагын байранд бүртгүүлсэн иргэнийг цэргийн жинхэнэ албанд татагдагч гэнэ.

3. Цэргийн жинхэнэ албанд татагдагчийн цэрэг татлагын

байранд ирсэн байх өдөр, цагийг аймаг, нийслэлийн Засаг даргын захирамжаар тогтооно.

Цэргийн жинхэнэ албанд татагдагч тогтоосон өдөр, цагт цэрэг татлагын байранд болон төвлөсөн газарт ирсэн байх үүрэгтэй.

Харин цэргийн насны иргэн хүндээр өвчилсөн, хорно цээр тогтоогдсон, гэнэтийн аюул осол тохиолдсоноос цэрэг татлагын байранд тогтоосон хугацаанд ирж чадаагүй нь төрийн захиргааны төв, орон нутгийн байгууллагын тодорхойлолт, эмнэлгийн магадлагаагаар батлагдвал хүндэтгэн үзэх шалтгаантай байсанд тооцно.

4. Цэрэг татлагын үед байнга оршин суугаа газраасаа өөр газарт түр хугацаагаар яваа иргэн тухайн нутаг дэвсгэрийн цэргийн хэлтэс (цэрэг татлагын байр)-т очиж бүртгүүлэх үүрэгтэй.

5. Байгууллагын өрх баригч цэргийн насны иргэнийг зохих хугацаанд нь ажил, сургуулиас түр чөлөөлөх, албан томилолт, амралтаар явсан бол яаралтай дуудаж, тогтоосон хугацаанд нь цэрэг татлагын байранд буюу төвлөсөн газар ирүүлэх үүрэг хүлээнэ.

6. Цэргийн албанд татагдагчийг аймаг, нийслэлийн цэрэг татлагын байр хүргэхэд шаардлагатай тэвээр, хүнс, байрны зардлыг тухайн аймаг, нийслэлийн төрийн захиргааны байгууллага, цэрэг татлагын байрнаас цэргийн анги хүртэлх зардлыг батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага тус тус хариуцна.

7. Гадаадад оршин суугаа Монгол Улсын иргэнийг цэргийн жинхэнэ албанд татах ажлыг батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага гадаад харилцааны байгууллагатай хамтран гүйцэтгэнэ.

8. Цэрэг татлага явуулах тухай Монгол Улсын Засгийн газрын тогтоол шийтгэгдсэн өдрөөс эхлэн цэрэг татлагын хугацаа дуусах өдөр хүртэл цэрэг татлагын насны иргэн тухайн орон нутгийн төрийн захиргааны байгууллагын зөвшөөрөлгүйгээр гадаадад зорчихыг зориглоно.

10 дугаар зүйл. Цэрэг татлагын товчоо

1. Цэргийн албаны ээлжит татлагыг эрхлэн явуулах цэрэг татлагын товчоог дарга, орлогч, нарийн бичгийн дарга, гишүүдийн бүрэлдэхүүнтэйгээр аймаг, нийслэлийн Засаг даргын за-

хирамжаар байгуулна. Цэрэг татлагын товчооны бүрэлдэхүүнд төрийн захиргааны байгууллагын зохих албан тушаалтан болон шаардлагатай мэргэжлийн байгууллагын ажилтныг томлоон ажиллуулна.

2. Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга цэрэг татлага явуулахад шаардлагатай байр, тээврийн хэрэгслээр хангаж, үйлчлэх хүмүүсийг гаргаж ажиллуулах үүрэгтэй.

11 дүгээр зүйл. Цэрэг татлагын товчооны эрх хэмжээ

1. Цэрэг татлагын товчоо нь дараахь үүрэг хүлээнэ:

1) цэргийн жинхэнэ албанд татагдагчдад нарийн мэргэжлийн эмчийн үзлэг хийлгэх;

2) цэргийн албанд тэнцэгчдийг цэргийн жинхэнэ алба хаагаах шийдвэр гаргаж, цэргийн анги, байгууллагад хуваарилах;

3) цэрэгт татагдагчийн болон бусад иргэний өргөдөл, гомдлыг хянан шийдвэрлэх;

4) үүргээ шударгаар биелүүлэх.

2. Цэрэг татлагын товчоо цэрэгт татагдагчийг энэ хуулийн 12 дугаар зүйлийн заалтыг үндэслэн цэргийн жинхэнэ албанд татахаас тухайн жил түр чөлөөлөх эрхтэй.

3. Цэрэг татлагатай холбогдох асуудлыг товчооны гишүүдийн олонхийн саналаар шийдвэрлэж, протокол гаргана.

4. Товчооны шийдвэрийн талаархи гомдол, маргааныг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга эцэслэн шийдвэрлэнэ.

12 дугаар зүйл. Тайван цагт цэргийн жинхэнэ албанд татахаас түр чөлөөлөх

1. Монгол Улсын иргэнийг цэргийн жинхэнэ албаны ээлжит татлагаас дараахь үндэслэлээр түр чөлөөлж болно:

1) эцэг, эх нь хоёулаа, эсхүл ганц бие эцэг буюу эх нь хөдөлмөрийн чадваргүй (60-аас дээш настай эцэг, 55-аас дээш настай эх, энэ насанд хүрээгүй боловч тахир дутуугийн I, II зэрэгт орсон эцэг, эхийг хөдөлмөрийн чадваргүйд тооцно) бөгөөд тэднийг хууль ёсоор асран хамгаалах, харгалзан дэмжих өөр хүнгүй бол хамт амьдардаг эсэхийг харгалзахгүйгээр;

2) хоёр буюу түүнээс дээш хүүхэдтэй;

3) өхнэр нь жирэмсэн бөгөөд сургуулийн өмнөх насны нэг хүүхэдтэй;

4) өхнэр нь тахир дутуугийн I, II зэрэгт өрсөн;

5) хууль ёсоор асран хамгаалах, харгалзан дэмжих өөр хүүгүи 16 хүртэлх насны төрсөн дүүтэй, эсхүл 16-гаас дээш настай боловч тахир дутуугийн I, II зэрэгт өрсөн төрсөн ах, эгч, дүүтэй.

Дээр дурдсан гачигдлыг аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг, баг, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт, төрсний болон үрчлэлтийн гэрчилгээ, иргэний паспорт, гэрлэгсдийн батаалгаа, тахир дутуугийн дэвтэр, эмнэлгийн магадлагааг үндэслэн тогтооно.

2. Цэргийн албанд эрүүл мэндээр тэнцээгүй иргэнийг цэргийн жинхэнэ албанд татахаас тухайн жилд түр чөлөөлнө.

3. Мэргэжлийн боловсролын сургуульд суралцагчийг суралцах хугацаанд нь цэргийн жинхэнэ албанд татахаас түр чөлөөлнө. Харин тэд сайн дураараа цэргийн жинхэнэ алба хааж болно.

4. Гэмт хэргийн учир мөрдөгдөж байгаа буюу үйлдсэн хэрэгтээ шүүхээр шүүгдэж байгаа, түүнчлэн ял эдэлж байгаа иргэнийг цэргийн жинхэнэ албанд татахгүй.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ

Цэргийн жинхэнэ алба

13 дугаар зүйл. Цэргийн жинхэнэ алба хаах насны дээд хязгаар

1. Цэргийн албан хаагч нь:

1) байладагч, түрүүчийн албыг 27 нас хүртэл;

2) ахлагчийн албыг 45 нас хүртэл;

3) офицерын албыг:

— дунд офицер 45 нас хүртэл;

— ахлах офицер 50 нас хүртэл;

— дээд офицер 55 нас хүртэл тус тус хааж болно.

Эмэгтэйчүүд ахлагч, офицерын албыг цэргийн цол харгал-

захгүйгээр 45 нас хүртэл хааж болно.

2. Энэ зүйлийн 1-д заасан насны дээд хязгаарт хүрсэн цэргийн өндөр мэргэжил, дадлага сайтай зарим офицер, ахлагчийн цэргийн жинхэнэ алба хаах хугацааг батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын шийдвэрээр 5 хүртэл жил сунгаж болно.

14 дүгээр зүйл. Байлдагч, түрүүчийн цэргийн алба хаах хугацаа

1. Байлдагч, түрүүчийн цэргийн албаны хугацаа 12 сар байна. Байлдагч нь байлдагч, ахлах байлдагч, түрүүч нь дэд түрүүч, түрүүч, ахлах түрүүч цолтой байна.

2. Монгол Улсын Ерөнхийлөгч онцгой нөхцөл бий болсон үед байлдагч, түрүүчийн цэргийн алба хаах хугацааг гурав хүртэл сарын хугацаагаар сунгаж болно.

3. Монгол Улсын батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн сайд албаа үлгэр жишээчээр хааж, цэргийн зохих мэргэжил эзэмшсэн байлдагч, түрүүчийг цэргийн албаны хугацаа дуусахаас гурав хүртэл сарын өмнө халах эрхтэй.

4. Байлдагч, түрүүчийн цэргийн алба хааж эхэлсэн хугацааг тэднийг цэрэг татлагын байрнаас анги, байгууллагад хуваарилсан өдрөөс тооцно.

5. Байлдагч, түрүүчийн цэргийн алба хааж дуусгасан хугацааг тэднийг бэлтгэлээр халах тухай ангийн захирагчийн тушаал гарсан өдрөөс тооцно.

15 дугаар зүйл. Байлдагч, түрүүчийг цэргийн албанаас халах

Энэ хуулийн 14 дүгээр зүйлд заасан хугацаагаар цэргийн алба хаасан байлдагч, түрүүчийг бэлтгэлээр хална.

16 дугаар зүйл. Байлдагч, түрүүчийг цэргийн жинхэнэ албанаас чөлөөлөх, хасах, нөхөж хаалгах

1. Байлдагч, түрүүчийг өрүүл мэндийн байдал, ар гэрийн гачигдал зэрэг хүндэтгэн үзэх шалтгаанаар хугацаанаас өмнө

цэргийн жинхэнэ албанаас чөлөөлж болно.

Байлдагч, түрүүч цэргийн алба хааж байхдаа гэмт хэрэг үйлдэж хорих ял шийтгүүлсэн бол хугацаанаас өмнө цэргийн албанаас хасна.

2. Хугацаанаас өмнө чөлөөлөх, хасах асуудлыг орон нутгийн төрийн захиргааны байгууллагын тодорхойлолт, цэргийн эмнэлгийн магадлагаа, шүүхийн шийдвэрийг үндэслэн батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага шийдвэрлэнэ.

3. Цэргийн алба хаах хугацаа дуусахаас өмнө чөлөөлөгдсөн буюу хасагдсан байлдагч, түрүүч энэ зүйлийн 1-д заасан шалтгаан арилмагц цэргийн жинхэнэ албаны үлдсэн хугацааг нөхөн хаана.

4. Цэргийн жинхэнэ албанаас халагдсан байлдагч, түрүүчийн тэвэр, хоол, хүнс, байрны зардлыг аймаг, нийслэл хүртэл батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, сум, хорооны төв хүртэл төрийн захиргааны орон нутгийн байгууллага тус тус хариуцна.

Харин чөлөөлөгдсөн болон түр чөлөөгөөр яваа байлдагч, түрүүчийн орон нутагтаа очих зардлыг цэргийн анги, байгууллага олгоно.

17 дугаар зүйл. Цэргийн сургуулийн сонсогч

1. Цэргийн сургуульд суралцаж байгаа байлдагч, түрүүч, ахлагч, офицерыг сонсогч гэнэ.

Цэргийн сургуульд 17 нас хүрсэн эрэгтэйчүүдийг сонсогчоор элсүүлэн суралцуулж болно. Сонсогчийн цэргийн сургуульд суралцсан хугацааг цэргийн жинхэнэ алба хаасан хугацаанд тооцно.

2. Цэргийн сургуулийн сонсогчдод боловсрол, мэргэжил эзэмшүүлэх асуудлыг Монгол Улсын Боловсролын хуулийг үндэслэн батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага зохион байгуулна.

3. Цэргийн сургуулийн дүрмийг хуульд өөрөөр заагаагүй бол батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага батална.

18 дугаар зүйл. Ахлагчийн алба

1. Цэрэгт бүртгэлтэй мэргэжил бүхий иргэн сайн дураараа ахлагчийн албан тушаалд гэрээгээр цэргийн жинхэнэ алба хаахыг ахлагчийн алба гэнэ.

Гэрээний анхны хугацаа танаас доошгүй жил байна.

2. Ахлагч нь дэд ахлагч, ахлагч, ахлах ахлагч цолтой байна.

3. Ахлагчийн албанд дараахь хүмүүсийг авч болно:

1) цэргийн жинхэнэ албыг 8 сараас дээш хаасан байлдагч, түрүүч;

2) 35 хүртэлх насны нэгдүгээр цэргийн бэлтгэл үүрэгтэн;

3) 30 хүртэлх насны эмэгтэйчүүд.

19 дүгээр зүйл. Офицерын алба

1. Офицерын цол бүхий иргэн Монгол Улсын Зөвсөгт хүчний зохих албан тушаалд цэргийн алба хаахыг офицерын алба гэнэ.

2. Офицерыг цолоор нь дунд, ахлах, дээд гэж ангилана. Дунд офицер нь дэслэгч, ахлах дэслэгч, ахмад, ахлах офицер нь хошууч, дэд хурандаа, хурандаа, дээд офицер нь хошууч генерал, дэслэгч генерал, хурандаа генерал, мбаршал цолтой байна.

3. Офицер, ахлагчийн цэргийн алба хаах журмыг батлан хамгаалах асуудаа эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага төгтооно.

4. Цэргийн жинхэнэ алба хаах насны дээд хязгаарт хүрсэн болон энэ хуулийн 13 дугаар зүйлийн 2-т зааснаар сунгасан хугацаа нь дууссан офицер, ахлагчийг цэргийн албанаас бэлтгэлээр хална.

5. Офицер, ахлагчийг дараахь тохиолдолд нас харгалзахгүйгээр цэргийн жинхэнэ албанаас бэлтгэлээр халж болно:

1) цэргийн жинхэнэ албанд биеийн эрүүл мэндээр тэнцэхгүй тухай цэргийн эмнэлгийн эмч нарын зөвлөлгөөний дүгнэлт гарсан;

2) анги, байгууллага татан буугдсан, орон тоо нь хасагдсан, асхуа офицер, ахлагчийн тоог цөөрүүлсэн;

3) мэргэжил, чадварын хувьд гүйцэтгэж байгаа ажил, албан тушаалаа тэнцэхгүй болсон;

4) цэргийн дүрэм, сахлагыг удаа дараа зөрчсөн;

5) гэмт хэрэг үйлдэж, хорих ял шийтгүүлсэн;

6) ар гэрийн гачигдал, өөрийн хүсэлтээр.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Цэргийн бэлтгэл алба

20 дугаар зүйл. Цэргийн бэлтгэл албанд байх нас

Цэргийн бэлтгэл албанд дээд офицер 60 нас, ахлах офицер 55 нас, дунд офицер, ахлагч болон эмэгтэй офицер, ахлагч 50 нас, байладагч, түрүүч 45 нас хүртэл байж болно.

21 дүгээр зүйл. Дайчилгааны сургууль, цуглааралт

1. Цэргийн бэлтгэл үүрэгтний цэрэг, техникийн бэлтгэлийг дээшлүүлэх зорилгоор тэднийг дайчилгааны сургууль, цуглааралтад дараахь хугацаагаар татан оролцуулна:

1) бэлтгэл офицерыг 5 жилд нэг удаа, цэргийн чухал мэргэжлэ бүхий нэгдүгээр зэргийн бэлтгэл үүрэгтнийг 3 жилд нэг удаа тус бүр нэг сар хүртэл;

2) хоёрдугаар зэргийн бэлтгэл үүрэгтнийг бэлтгэлд байх хугацаанд нь гурван сар.

2. Байлдааны цагийн орон тоонд оногдуулан данслагдсан бэлтгэл үүрэгтнийг энэ зүйлийн 1-ийн 1-д заасан хугацаагаар цуглааралтад хамруулсан эсэхийг харгалзахгүйгээр цэргийн хээрийн сургуульд татан оролцуулна.

3. Төрийн бүх шатны байгууллагын удирдах албан тушаалтны цэргийн бэлтгэл сургалтыг Засгийн газрын шийдвэрийн дагуу батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага зохион байгуулж явуулна.

4. Цэргийн бэлтгэл үүрэгтний сургалтыг Монгол Улсын Зөвсөгт хүчний Ерөнхий штаб зохион байгуулж явуулна.

5. Цэргийн бэлтгэл үүрэгтнийг дайчилгааны сургууль, цуглааралт, хээрийн сургуульд оролцох хугацаанд түүний эрхэлж байсан ажил, албан тушаалыг үндсэн байгууллага нь хэвээр хадгалж, дундаж цалин, хөлсийг олгоно.

Дайчилгааны сургууль, цуглааралт, хээрийн сургуульд оролцох хугацаанд ажиллаж байсан байгууллага нь татан буугдвал харьяалах дээд байгууллага болон тухайн байгууллагын үүргийг шилжүүлэн авсан байгууллага дээрх үүргийг хүлээнэ.

Харьяалах дээд буюу үүргийг шилжүүлэн авсан байгууллага байхгүй тохиолдолд тухайн байгууллагыг татан буулгах ажлын хэсэг уг асуудлыг шийдвэрлэнэ.

6. Цэргийн бэлтгэл үүрэгтэн дайчилгааны сургууль, цуглааралт, хээрийн сургуулийн үед өвчилж, түүнийг дуустал эдгэрээгүй бол цуглааралт дууссан өдрөөс эхлэн ажиллаж байсан байгууллага эрхэлсэн ажил, албан тушаалыг хэвээр хадгалж, хууль тогтоомжийн дагуу тэтгэмж олгоно.

7. Дайчилгааны сургууль, цуглараал, хөөрийн сургуулиас цэргийн бэлтгэл үүрэгтнийг чөлөөлөх асуудлыг Зөвсөгт хүчний Ерөнхий штаб тухайн үед нь шийдвэрлэнэ.

22 дугаар зүйл. Цэргийн үүрэгтэнд цэргийн цол олгох

Дайчилгааны сургууль, цуглараал, хөөрийн сургуульд оролцож цэргийн зохих мэргэжил эзэмшсэн цэргийн үүрэгтэнд цэргийн цол одгоно.

23 дугаар зүйл. Цэргийн бэлтгэл үүрэгтнийг чөлөөнд гаргах

Цэргийн бэлтгэл албанд байх нас хэтэрсэн, эрүүл мэндээр цэргийн албанд тэнцэхгүй гэж эмнэлгийн дүгнэлт гарсан бэлтгэл үүрэгтнийг чөлөөнд гаргаж, бүртгэлээс хасна.

24 дүгээр зүйл. Цэргийн тоо бүртгэл

1. Цэргийн тоо бүртгэл нь цэргийн жинхэнэ болон бэлтгэл алба хаах үүрэг бүхий иргэний бүртгэл судалгааны нэгдсэн тогтолцоо мөн.

2. Цэргийн жинхэнэ болон бэлтгэл алба хаах насны иргэн жил бүр цэргийн тоо бүртгэлд бүртгүүнэ. Бүртгүүлсэн тухай тэмдэглэлийг иргэний паспортад хийнэ.

3. Цэргийн тоо бүртгэлийг зохион байгуулах журмыг батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага тогтоож, төрийн захиргааны орон нутгийн байгууллага тоо бүртгэлийг эрхлэн гүйцэтгэнэ.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ

Цэргийн албан хаагчийн эрх зүйн байдал

25 дугаар зүйл. Цэргийн албан хаагчийн эрх зүйн байдалыг агуулга

1. Цэргийн албан хаагчийн эрх зүйн байдлын агуулгад Монгол Улсын Үндсэн хууль, энэ хууль, хууль тогтоомжийн бусад актаар тогтоосон тэдний эрх, үүрэг, хууль зүйн харилцаага болон эрх үүргээ хэрэгжүүлэх баталгаа багтана.

2. Цэргийн албан хаагч нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хуульд заасан иргэний нийтлэг эрх, эрх чөлөө эдэлж, үүрэг биелүүлэхийн зэрэгцээ Зэвсэгт хүчний зориулалт, цэргийн албаны онцлогтой холбогдуулан тэдэнд эрх зүйн байдлын зарим хязгаарлалт, хөнгөлөлт, давуу байдлыг хуулиар тогтоож болно. Цэргийн албаны үүрэг гүйцэтгэхтэй холбогдсон бусад харилцааг цэргийн дүрмээр зохицуулна.

26 дугаар зүйл. Цэргийн албан хаагчийн эрх зүйн байдалд хамаарах хүмүүс

Цэргийн албан хаагчийн эрх зүйн байдалд:

1) Монгол Улсын Зэвсэгт хүчин (^{Зэвсэгт} ардын-цэрэг, хилийн цэрэг)-ий цэргийн жинхэнэ албан хаагчид;

2) дайчилгааны сургууль, цугларалтад оролцож байгаа цэргийн үүрэгтэн туо тус хамаарна.

27 дугаар зүйл. Цэргийн албан хаагчийг албан үүргээ гүйцэтгэж байгаад тооцох

Цэргийн албан хаагчийн ангидаа байх, ажилдаа ирэх, харих, ангийн байрлалын гадна албан үүргээ биелүүлэхийг цэргийн албаны үүргээ гүйцэтгэж байгаад тооцно.

28 дугаар зүйл. Цэргийн албан хаагчийн давуу эрх, хөнгөлөлт

1. Цэргийн жинхэнэ алба хаасан хугацааг иргэний ажилласан, цэргийн албан хаагчийн тэтгэвэр тогтоох хугацаанд оруулан тооцно.

2. Тайван цагт жилд нисэх цагийн нормоо биелүүлсэн байдааны сөнөөгч онгоцим нисэх бүрэлдэхүүний 1 жилийг 2 жилээр, байлдааны нисдэг тэрэгний нисэх бүрэлдэхүүний 1 жилийг 1 жил 6 сараар, хилийн суман, хороонд болон тэдэнтэй адил нөхцөлд байрлаж байгаа радио-техникний салбарт алба

хааж байгаа офицер, ахлагчийн 1 жилийг 1 жил 4 сараар тус тус тооцно.

3. Офицер, ахлагч нь анги, байгууллаагынхаа захирагч, даргын зөвшөөрснөөр ажлынхаа чөлөөт цагаар сурган хүмүүжүүлэх, зохион бүтээх, уран бүтээл, шинжилгээ, судалгааны ажлыг түр хавсран гүйцэтгэж болно.

4. Офицер, ахлагч жил бүр ажлын 26 өдөр, сонсогч ажлын 30 өдрийн амралтыг биеэр эдэлнэ. Замд зайлшгүй шаардагдах өдрийг амралтын хугацаанд тооцохгүй.

Офицер, ахлагч нарт цэргийн жинхэнэ алба хаасан 5 жил тутамд ажлын хоёр өдрийн нэмэгдэл амралт олгоно.

5. Цэргийн анги, байгууллагын мэдлийн орон сууцанд амьдарч байгаа офицер, ахлагчийн орон сууцны хөлсийг 30 хүртэл хувиар хөнгөлнө. Хэрэв цэргийн анги, байгууллага офицер, ахлагчийг орон сууцаар хангаагүй бол орон сууцны үнэлгээт хөлсний 30 хүртэл хувьтай тэнцэх тусламжийг анги, байгууллага олгоно.

6. Офицер, ахлагчид байнга оршин суух газартаа амины орон сууц барихад нь Монгол Улсын Засгийн газраас тогтоосон журмын дагуу хөнгөлөлт үзүүлнэ.

7. Офицер, ахлагч нь ажлын нөхцөл, албан тушаал, мэргэжил, цэргийн цол, алба хаасан хугацаа зэргийг үндэслэн тогтоосон дүрэмт хувцасны болон мөнгөний хангамжтай бөйхлээс гадна байлдааны жижүүрлэлт хийх, харуул, манаанд гарах, хэргийн сургууль, дэдлэглэл хийх үедээ хүнсний болон эдийн хангамж үнэгүй эдлэх эрхтэй.

8. Цэргийн албан хаагчийн хангалт, үйлчилгээний төрөл, тэдгээрийн хэмжээ, олгох журмыг Монгол Улсын Засгийн газар тогтооно.

9. Цэргийн албан хаагчийн цалин, бусад хангамжаас хууль тогтоомжинд зааснаас гадуур өөрийн нь зөвшөөрөлгүйгээр суутгад хийхийг хориглоно.

10. Байлдагч, түрүүчийг эмнэлгийн үйлчилгээгээр төлбөргүй хангана.

Офицер, ахлагчийн эрүүл мэндийн даатгал, эмнэлгийн үйлчилгээг Монгол Улсын иргэний эрүүл мэндийн холбогдох хуулиар зохицуулна.

11. Офицер, ахлагч бэлтгэлд гарах, орон тоо, зохион байгуулалтын өөрчлөлт, биеийн эрүүл мэндээр халагдах зэрэг тохиолдолд Монгол Улсын Засгийн газраас тогтоосон хэмжээний нэг удаагийн тусламж авах эрхтэй.

Цэргийн албан хаагч, бэлтгэл үүрэгтэн цэргийн албаны үүрэг гүйцэтгэж яваад нэс баривал түүний гэр бүлд нь нийт цэргийн албан хаагчийн дундаж цалингаар тооцож хоёр жилийн үндсэн цалинтай тэнцэх хэмжээний нэг удаагийн буцалтгүй тэтгэмж олгоно.

12. Офицер, ахлагч шилжин томилогдох, цэргийн жинхэнэ албанаас бэлтгэлээр халагдах үед түүнийг гэр бүлийн гишүүд, ачаа тээшний хамт оршин суух газарт нь хүргэх тээврийн хэрэгслийг анги, байгууллагаас гаргах буюу зардамг автомашин, төмөр замын үнэлгээт хөлсөөр олгоно.

13. Офицер, ахлагч өөр анги, байгууллагад шилжин алба хаах болсонтой холбогдож эхнэр (нөхөр) нь хөдөлмөрийн гэрээ цуцлаахад хүрсэн бол тэдэнд нэг сараас доошгүй хугацааны дундаж цалинтай тэнцэх тэтгэмжийг ажиглаж байсан байгууллага нь олгоно.

29 дүгээр зүйл. Цэргийн албан хаагчийн эрхийн зарим хязгаарлалт

1. Цэргийн албан хаагч цэргийн албаны үүргийн онцлог, түүнд тавих шаардлагаас үндэслэн дараахь үйл ажиллагаа явуулахыг хориглоно:

1) цэргийн албан хаагч улс төрийн зорилгоор эвлэлдэн нэгдэх, улс төрийн үйл ажиллагаа явуулдаг эвсэл, холбооны гишүүн байх;

2) төрийн бодлого, цэргийн удирдлагын шийдвэр, захирагч даргын тушаалыг эсэргүүцэх;

3) захирагч, даргын зөвшөөрөлгүйгээр цэргийн дүрэмд зааснаас бусад жагсаал, цуглаан зохион байгуулах, түүнд оролцох;

4) байлдагч, түрүүч нь цэргийн жинхэнэ алба хаах хугацаандаа цэргийн анги, байгууллагын зохион байгуулснаас бусад сургууль, дамжаанд суралцах;

5) анги, байгууллагын захирагч, даргын зөвшөөрөлгүйгээр гадаад улсад зорчих;

6) цэргийн нууц баримт бичиг, зэвсэг, техниктэй холбогдох албан тушаалд ажиллаж байсан офицер, ахлагч цэргийн албанаас бэлтгэлээр халагдсаны дараа гурван жилийн дотор гадаад улсад байнга оршин суухаар явах.

2. Цэргийн албан хаагчийг байлдааны жижүүрлэлт, харуул, манаанд гарах, хэврийн сургууль, цуглааралтын үед болон хууль

тогтоомж, түүнд нийцүүлэн гаргасан эрх зүйн бусад актад зааснаар нүү цагаар ажиглауулаж болно.

3. Анги, байгууллагын захирагч дэргын шийдвэрээр цэргийн албан хаагчийн амралтын цагийг цэргийн дүрэмд заасны дагуу гяггаарааж болно.

4. Цэргийн албан хаагчийн алба хааж буй ангийн байршлаас шалтгаалан түүний оршин суух газрыг тухайн ангийн захирагч тогтоож болно.

5. Цэргийн албаны үүрэг гүйцэтгэж байхдаа эд хөрөнгийн хохирол учруулсан цэргийн албан хаагчид хууль тогтоомжид заасны дагуу эд хөрөнгийн хариуцлага хүлээлгэнэ.

6. Цэргийн албан хаагчийг цэргийн дүрэмд заасан шийтгэл оногдуулах журмаар сахлагын хорих байранд тусгаарлан саатуулаж болно.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ

Дайчиллагаар цэргийн албанд татах, цэргийн албанаас халах

30 дугаар зүйл. Цэргийн албанд дайчиллагаагаар татах

1. Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хуульд заасан үндэслэлээр Монгол Улсын Ерөнхийлөгч бүх нийтийн буюу хэсэгчилсэн цэргийн дайчилгааг зарлан, цэргийн баалтга үүрэгтнийг цэргийн албанд татаж 3 сар хүртэл хугацаагаар үүрэг гүйцэтгүүлж болно.

Шаардлагатай тохиолдолд дээрх хугацааг зөвхөн хуулиар сунгана.

2. Дайны үед дайчиллагаагаар цэргийн албанд татах насны дээд, доод хязгаарыг Монгол Улсын Их Хурал өөрчлөн тогтоож болно.

3. Дайны үед ажлаах онц чухал үйлдвэрийн газар, байгууллагын тасралтгүй үйл ажиллагааг хангах зорилгоор цэргийн албанд татахаас чөлөөлөх цэргийн үүрэгтний жагсаалтыг тайван цагт Монгол Улсын Засгийн газар урьдчилан тогтооно.

31 дүгээр зүйл. Дайчиллагаанаас халах

Дайчиллагаагаар ирсэн цэргийн албан хаагчийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн шийдвэрээр цэргийн албанаас хална.

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ

Албан тушаалтан, иргэнд хүлээлтэх хариуцлага

32 дугаар зүйл. Захиргааны хариуцлага

1. Байгууллагын эрх баригч (албан тушаалтан) цэрэг татлагын товчооны дарга, гишүүн, үзлэг хийсэн эмч энэ хуулиар тогтоосон үүргийг биелүүлээгүй, түүнчлэн иргэнээс цэргийн үүргээ биелүүлэхэд саад хийсэн нь эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол түүнийг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга 5000 хүртэл төгрөгөөр, орон нутгийн цэргийн хэлтсийн дарга, сум, дүүргийн Засаг дарга 3000 хүртэл төгрөгөөр торгоно. 20,000

2. Цэргийн тоо бүртгэлийн журам зөрчсөн, зарлан дуудсан хугацаанд хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр ирээгүй, дайчилгаанг сургууль, цугларалт болон цэрэг татлагаас зайлсхийсэн цэргийн үүрэгтэн, цэргийн насны иргэнийг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга 5000 хүртэл төгрөгөөр, орон нутгийн цэргийн хэлтсийн дарга сум, дүүрэг, баг, хорооны Засаг дарга 1000 хүртэл төгрөгөөр торгоно. (10,000)

33 дугаар зүйл. Албан тушаалтан, иргэнд хүлээлгэх эрүүгийн хариуцлага

Албан тушаалтан, иргэн энэ хуулийн заалтыг зөрчсөн нь гэмт хэргийн бүрэлдэхүүнтэй бол түүнд Монгол Улсын Эрүүгийн хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

34 дүгээр зүйл. Хууль хүчин төгөлдөр болох

Энэ хуулийг 1992 оны 6 дугаар сарын 1-ний өдрөөс өхлөн дагаж мөрдөнө.

Монгол Улсын Бага Хурлын
дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

Монгол Улсын Бага Хурлын
нарийн бичгийн дарга

Б. ЧИМИД

1992 оны 5 дугаар
сарын 4-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН
ХУУЛЬ

1992 оны 5 дугаар
сарын 4-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

ХУУЛЬ, ЗАРИМ ЗАРЛИГ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД
ТООЦОХ ТУХАЙ

Монгол Улсын Бага Хурлаас ТОГТООХ нь:

Монгол Улсын иргэний цэргийн үүргийн болон цэргийн албан хаагчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль батлагдсантай холбогдуулан 1981 оны 12 дугаар сарын 3-ны өдрийн «БНМАУ-ын Бүх нийтийн цэргийн үүргийн тухай хууль», «БНМАУ-ын Бүх нийтийн цэргийн үүргийн хуульд зарим нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай» БНМАУ-ын Ардын Их Хурлын Тэргүүлэгчдийн 1984 оны 12 дугаар сарын 18-ны өдрийн 268 дугаар зарлиг, 1987 оны 3 дугаар сарын 23-ны өдрийн 49 дүгээр зарлиг, мөн Хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай БНМАУ-ын Ардын Их Хурлын Тэргүүлэгчдийн 1990 оны 4 дүгээр сарын 27-ны өдрийн 101 дүгээр зарлигийг 1992 оны 6 дугаар сарын 1-ний өдрөөс хүчингүй болсонд тооцсугай.

Монгол Улсын Бага Хурлын
дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

Монгол Улсын Бага Хурлын
нэрийн бичгийн дарга

Б. ЧЭМИД

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦГИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ

НЭГ ДҮГЭЭР БҮЛЭГ

*Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцгийн
зохион байгуулалтын үндэс*

1 дүгээр зүйл. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэц

1. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэц (цаашид «Цэц» гэнэ) бол Үндсэн хуулийн биелэлтэд дэвд хяналт тавих, түүний заалтыг зөрчсөн тухай дүгнэлт гаргах, маргааныг магадлан шийдвэрлэх бүрэн эрхтэй байгууллага, Үндсэн хуулийг чандлан сахуулах баталгаа мөн.

2. Цэцгийн үйл ажиллагааны зарчим, арга хэлбэр, зохион байгуулалт, бүрэн эрхийг Монгол Улсын Үндсэн хууль, энэ хуулиар тодорхойлно.

2 дугаар зүйл. Цэцгийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим

1. Цэц нь хараат бус байх, Монгол Улсын Үндсэн хуульд захирагдах, гишүүд эрх төгш байх, асуудлыг шударга шийдвэрлэх, үйл ажиллагаа нь ил тод байх үндсэн зарчмыг баримтална.

2. Аливаа байгууллага, албан тушаалтан, иргэн Цэц, түүний гишүүний үйл ажиллагаанд хөндлөнгөөс оролцох, нөлөөлөхийг хориглоно.

3 дугаар зүйл. Цэцгийг байгуулах журам

1. Цэцгийн есөн гишүүний гурвыг Улсын Их Хурал, гурвыг Ерөнхийлөгч, гурвыг Улсын Дээд шүүхийн санал болгосноор Улсын Их Хурал зургаан жилийн хугацаагаар томилно.

2. Цэцгийн гишүүнээр томилдох хүний тухай Улсын Их Хуралд санал болгохдоо Улсын Их Хурлын дарга зохих байнгын хороодын санал дүгнэлтийг үндэслэн захирамж, Ерөнхийлөгч захирамж, Улсын дээд шүүх гишүүдийнхээ олонхийн саналыг үндэслэн зохих шийдвэр гаргана.

3. Санаал болгосон хүнийг Улсын Их Хурал Цэцгийн гишүүнээр томилохоос татгадсан бол санаал оруулсан байгууллага, албан тушаалтан долоо хоногийн дотор энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан журмаар өөр хүний нэр дэвшүүлнэ.

4. Цэцгийн гишүүнийг нөхөн томилохдоо орон гарсан гишүүнийг урьд томилох санаал болгосон эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтан санаадаа арван дөрвөн хоногийн дотор гаргах бөгөөд түүнийг Улсын Их Хурал гуч хоногийн дотор шийдвэрлэнэ.

5. Цэцгийн бүрэлдэхүүнд Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн, Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүн, Улсын дээд шүүхийн шүүгч орж үл болно. Цэцгийн гишүүн засаг захиргаа, нам-улс төрийн болон худалдааны үйл ажиллагаа эрхэлж, үйлдвэрчний эвлэлийн удирдах ажил хийж болохгүй.

4 дугаар зүйл. Цэцгийн гишүүн

1. Цэцгийн гишүүн хууль зүй, улс төрийн өндөр мэргэшилтэй, эрүүгийн ял шийтгэлгүй, Монгол Улсын дэчин нас хүрсэн иргэн байна.

2. Цэцгийн бүрэлдэхүүнд шинээр буюу нөхөн томилогдсон гишүүний бүрэн эрх нь томилогдсон өдрөөс эхэлж, Үндсэн хуульд заасан бүрэн эрхийн хугацаа дуустал үргэлжилнэ.

5 дугаар зүйл. Цэцгийн гишүүний бүрэн эрхийн баталгаа

1. Цэцгийн гишүүнийг Цэцгийн зөвшөөрөлгүйгээр (түүнийг гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь буюу хэргийн газарт гэмт үйлдлийнх нь нотлох баримттайгаар баривчлалснаас бусад тохиолдолд) баривчлах, албадан саатуулах буюу цагдан хорих, эрүүгийн хэрцууллагад татах, эсхүл шүүхийн журмаар түүнд захиргааны шийтгэл оногдуулах, орон байр, албан тасалгаа, биед нь үзлэг, цэгжлэг хийх, бичиг баримт, эд зүйлийг хураан авахыг хориглоно.

2. Цэцгийн гишүүн гэмт хэрэгт холбогдсон бол түүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх эсэхийг Улсын Их Хурал энэ тухай эрх бүхий байгууллагын санаал, шийдвэрийг хүлээн авснаас хойш арван дөрвөн хоногийн дотор хэлэлцэж шийдвэрлэнэ.

3. Цэцгийн гишүүн гэмт хэрэг үйлдсэнийг шүүх тогтоосон, эсхүл хууль, Цэцгийн гишүүний ёс зүйн хэм хэмжээг ноцтой зөрчсөн учир түүнийг уг албан тушаалаас нь эгүүлэн татах ту-

хэй Цэц шийдвэр гаргасан буюу энэ талаар анх илгээсэн байгууллага нь санал болгосон бол Цэцийн гишүүнээс огцруулах эсэх асуудлыг Улсын Их Хурал хэлэлцэж шийдвэрлэнэ.

4. Цэцийн гишүүнийг хувийн хүсэлтөө гаргасан, эрүүл мэндийн улмаас болон энэ зүйлийн 3 дахь хэсэгт зваснаас бусад үндэслэлээр бүрэн эрхийн хугацаа дуусахаас нь өмнө уг албан тушаалаас чөлөөлөх, өгүүлэн татах, өөр ажилд шилжүүлэхийг хориглоно.

6 дугаар зүйл. Цэцийн дарга, түүний эрх хэмжээ

1. Цэцийн даргаар сонгох хүний нэрийг Цэцийн гишүүд дотроосоо дэвшүүлэн хуралдаанаараа хэлэлцэж, саналыг нууцаар хурааж нийт гишүүний олонхийн санал авсан хүнийг сонгоно.

2. Цэцийн даргад гурав буюу түүнээс дээш нэр дэвшиж, анхны санал хураалтаар хөн нь 4 нийт гишүүний олонхийн санал авч чадаагүй бол хамгийн олон санал авсан хоёр хүний талаар дахин санал хурааж нийт гишүүний олонхийн санал авсан хүнийг Цэцийн даргаар сонгоно.

3. Цэцийн даргын бүрэн эрхийн хугацаа гурван жил байх бөгөөд түүнийг нэг удаа улируулан сонгож болно.

4. Цэцийн дарга Цэцээс үйл ажиллагаагаа явуулах нөхцөлийг хангах, гишүүдийн төлөөлөлтийн байдалыг тэнцүүлэн Цэцийн хуралдааны бүрэлдэхүүнийг томлох, боловсон хүчнийг сонгох, гишүүд, ажлалтын ажил үүргийг хуваариаж, гүйцэтгэлийн хяналт тавих, төсвийг зарцуулах бөгөөд удирдлага, зохион байгуулалтын асуудлаар Цэцийг төлөөлөн бусад байгууллага, албан тушаалтантай харилцана.

5. Цэцийн дарга эрх хэмжээнийхээ асуудлаар тогтоол, тушаал гаргана.

6. Цэцийн дарга нас нөгчсөн, чөлөөлөгдсөн, огцорсон болон түр эзгүйд түүнийг Цэцийн бүрэлдэхүүнд хамгийн удаан ажилласан гишүүн оронлоо. Хэрэв энэ шаардлагыг хэд хэдэн гишүүн нэгэн адил хангасан байвал тэдгээрийн хамгийн ахмад нь Цэцийн даргыг оронлоо.

7 дугаар зүйл. Цэцийн үйл ажиллагааны нөхцөл

1. Цэц нь ажлын албатай байна. Түүний орон тоог Улсын Их Хурлаас баталсан төсөвт багтаан Цэцийн дарга тогтооно.

2. Цэц тогтоосон журмын дагуу үйлдсэн тамга, тэмдэг, албан бичгийн нүүртэй байна. Цэцний тамгыг Цэцний дарга барина.

3. Цэцний төсөв, цалингийн сан, гишүүдийн цалингийн хэмжээг Цэцний даргын сангад болгосноор Улсын Их Хурал тогтоож батална.

ХОЕРДУГААР БҮЛЭГ

Цэцний чиг үүрэг, эрх тэмцээ

8 дугаар зүйл. Үндсэн хуулийн биелэлтэд тавих дээд хяналт

1. Цэц Үндсэн хуулийн биелэлтэд дээд хяналт тавих чиг үүргээ энэ зүйлд заасан маргааны талаар дүгнэлт гаргах, энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан маргааныг магадлан шийдвэрлэх замаар хэрэгжүүлнэ.

2. Цэц Үндсэн хуулийг зөрчсөн тухай дараахь маргааныг хянан үзэж, дүгнэлт гарган Улсын Их Хуралд оруулах бөгөөд хэрэв дүгнэлтийг нь Улсын Их Хурал хүлээн зөвшөөрөөгүй бол Цэц нийхүү хүлээн зөвшөөрөхгүй болсон үндэслэлүүдийг дахин хянан үзэж Үндсэн хуулийн жаран зургадугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасныг баримтлан эцсийн шийдвэр гаргана:

1) хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэр Үндсэн хуульд нийцэж байгаа эсэх;

2) зарлиг, Ерөнхийлөгчийн бусад шийдвэр Үндсэн хуульд нийцэж байгаа эсэх;

3) Засгийн газрын тогтоол, бусад шийдвэр Үндсэн хуульд нийцэж байгаа эсэх;

4) Монгол Улсын олон улсын гэрээ Үндсэн хуульд нийцэж байгаа эсэх;

5) ард нийтийн санал асуулгын талаар сонгуулийн төв байгууллагын гаргасан шийдвэр Үндсэн хуульд нийцэж байгаа эсэх;

6) Улсын Их Хурал, түүний гишүүний ба Ерөнхийлөгчийн сонгуулийн талаар сонгуулийн төв байгууллагын гаргасан шийдвэр Үндсэн хуульд нийцэж байгаа эсэх.

3. Цэц Үндсэн хуулийг зөрчсөн тухай дараахь маргааныг хянан үзэж, дүгнэлт гарган Улсын Их Хуралд оруулна:

1) Ерөнхийлөгч Үндсэн хууль зөрчсөн эсэх;

2) Улсын Их Хурлын дарга, гишүүн Үндсэн хууль зөрчсөн эсэх;

3) Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүн Үндсэн хууль зөрчсөн эсэх;

4) Улсын Дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгч, Улсын ерөнхий прокурор Үндсэн хууль зөрчсөн эсэх;

5) Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын дарга, Ерөнхий сайдыг огцруулах, Улсын Их Хурлын гишүүнийг эгүүлэн татах хуульд заасан үндэсвэл байгаа эсэх.

4. Хууль, зарлиг, Улсын Их Хурал, Ерөнхийлөгчийн бусад шийдвэр, Засгийн газрын шийдвэр, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, сонгуулийн төв байгууллагын шийдвэр нь Үндсэн хуульд нийцээгүй гэж Цэц шийдвэр гаргавал зохих хууль, зарлиг, батламж, шийдвэр бүхлээрээ буюу тэдгээрийн зөрчилтэй зүйл, хэсэг, заалт хүчингүй болно.

5. Цэцийн шийдвэр гармагцаа хүчин төгөлдөр болно.

9 дүгээр зүйл. Иргэдийн өргөдөл, мэдээллийг хянан шийдвэрлэх

1. Иргэд энэ хуулийн 8 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан албан тушаалтан Үндсэн хуулийг зөрчсөн тухай асуудлаар Цэцэд өргөдөл, мэдээлэл ирүүлнэ.

2. Иргэд өргөдөл, мэдээллээ бичгээр үйлдэж, түүнд өөрийн нэр, хаяг, Үндсэн хуулийн ямар заалтыг хэн, хэдний, ямар байдлаар зөрчсөн тухай тодорхой заасан байвал зохино. Цэц нэр, хаяггүй өргөдөл, мэдээллийг хүлээж авалгүй.

3. Цэцийн гишүүн иргэдийн өргөдөл, мэдээллийг арван дөрвөн хоногийн дотор хянаж, түүнд заасан асуудал нь Үндсэн хуулийг зөрчсөн тухай маргаан биш буюу Цэцэд харьяалагдахгүй байвал өргөдөл, мэдээлэл гаргагчид тодорхой үндэслэл бүхий харну өгнө.

4. Цэцийн гишүүн шаардлагатай гэж үзвэл өргөдөл, мэдээллийг шийдвэрлүүлэхээр холбогдох байгууллагад шилжүүлж өргөдөл, мэдээлэл гаргагчид энэ тухай мэдэгдэнэ.

10 дугаар зүйл. Цэцэд хүсэлт гаргах

1. Улсын Их Хурал, Ерөнхийлөгч, Ерөнхий сайд, Улсын дээд шүүх, Улсын ерөнхий прокурор Цэцэд Үндсэн хуулийг

зөрчсөн тухай маргааныг хянан шийдвэрлүүлэх хүсэлтээ бичгээр гаргах бөгөөд түүнд дараахь зүйлийг тусгасан байвал зохино:

- 1) хүсвэт гаргагчийн хаяг, албан тушаал;
- 2) Үндсэн хууль зөрчсөн буюу түүнд нийцээгүй шийдвэр гаргасан этгээдийн хаяг, албан тушаал;
- 3) холбогдох байгууллага, албан тушаалтны үйл ажиллагаа, гаргасан эрх зүйн акт, шийдвэр нь Үндсэн хуудийн ямар заалтыг зөрчсөн болох;
- 4) хүсэлтийн агуулга, маргаан шийдвэрлэхэд ач холбогдол бүхий нотлох баримт, бусад нөхцөл байдал.

2. Улсын Их Хурал, Улсын дээд шүүх хүсэлтээ чуулган буюу хуралдаанд оролцсон нийт гишүүний олонхийн санаалд үндэслэж гаргана.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ

Үндсэн хуулийг зөрчсөн тухай маргааныг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа

11 дүгээр зүйл. Маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааг үүсгэх үндэслэл

1. Цэцийн гишүүн нь иргэдийн өргөдөл, мэдээллийн дагуу өөрийн санаачилгаар буюу Улсын Их Хурал, Ерөнхийлөгч, Ерөнхий сайд, Улсын дээд шүүх, Улсын ерөнхий прокурорын хүсэлтээр маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааг үүсгэнэ.

2. Маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааг үүсгэх тухай Цэцийн гишүүн тогтоол гаргана.

3. Цэцийн гишүүний шийдвэрийн талаар гомдол гарвал түүнийг Цэц гурван гишүүний бүрэлдэхүүнтэй хуралдаанаар хянан хэлвэлцэж маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааг үүсгэх эсэх тухай магадлал гаргана.

4. Маргааныг шалгасан гишүүн уг маргааныг хянан шийдвэрлэх Цэцийн хуралдаанд илтгэгчээр оролцоно.

12 дугаар зүйл. Маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны зарчим

Цэц маргаан хянан шийдвэрлэхдээ хуралдааныг хуульд тусгайлан зааснаас бусад тохиолдолд илвэр, шууд, тасралтгүй явуулах, талуудыг эрх тэгш, чөлөөтэй мэтгэлцүүлэх, асуудлыг хамтран хэлэлцэж, олонхийн саналаар бодитой, энэ хуульд чанд нийцүүлэн шийдвэрлэх зарчмыг баримтална.

13 дугаар зүйл. Цэцийн гишүүн татгалзан гарах

1. Цэцийн гишүүнийг энэ хуульд зааснаас өөр үндэслэлээр маргаан шалгаж, шийдвэрлэх ажиллагаанаас татгалзан гаргаж үл болно.

2. Цэцийн гишүүн дараахь үндэслэл байвал маргаан шалгаж, шийдвэрлэх ажиллагаанаас татгалзан гарна:

1) хянан хэлэлцэж байгаа хууль, зарлиг, шийдвэр, олон улсын гэрээг батлан гаргахад таслах эрхтэйгээр оролцсон;

2) хянан хэлэлцэж байгаа асуудлыг урьд өмнө шүүхийн болон захиргааны журмаар хянаж, шийдвэрлэхэд оролцож байсан;

3) маргагч талууд буюу тэдгээрийн төлөөлөгчидтэй ойрын төрөл садан бол.

3. Энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан үндэслэл байвал Цэцийн дарга, гишүүн энэ тухай өөрөө мэдэгдэж маргаан шалгаж, шийдвэрлэх ажиллагаанаас татгалзан гарах үүрэгтэй. Дээрх үндэслэлээр маргагч талууд Цэцийн гишүүнийг татгалзан гаргах хүсэлт тавих эрхтэй.

4. Цэцийн гишүүн маргаан шалгаж, шийдвэрлэх ажиллагаанаас татгалзан гарах асуудлыг Цэцийн хаалттай хуралдаанаар хэлэлцэж магадлаал гаргана.

5. Маргааныг шалгасан Цэцийн гишүүн татгалзан гарсан бол уг маргааныг шалгаж, шийдвэрлэх ажиллагааг шинээр эхлэх бөгөөд бусад гишүүн татгалзан гарсан бол Цэцийн хуралдааныг эхнээс нь явуулна.

14 дүгээр зүйл. Маргааныг Цэцийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэхээр бэлтгэх

1. Маргааныг Цэцийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэхээр бэлтгэх ажиллагааг гуч хоногт багтаан гүйцэтгэх бөгөөд энэ хугацаанд дуусгах боломжгүй бол Цэцийн дарга хугацааг гуч хүртэл хоногоор сунгаж болно.

2. Ону болон дайны байдал зарлаасан, түүнчлэн цэрэг хөдөлгөх захирамж өгсөнтэй холбогдсон маргааныг хуралдаанд бэлтгэх ажлалагааг гурван хоногт багтаан гүйцэтгэнэ.

3. Цэцийн гишүүн маргааныг Цэцийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэхээр бэлтгэхдээ дараахь эрх эдэлнэ:

1) маргагч талуудыг асууж тодорхойлолт, тайлбар авах, нэмэлт материал шаардан гаргуулах;

2) тусгай мэргэжил шаардах асуудлаар шинжээч томилж дүгнэлт гаргуулах;

3) гэрч, шинжээч болон бусад оролцогчдыг асууж бичгээр тодорхойлолт авах;

4) маргааныг хянан шийдвэрлэхэд шаардлагатай мэдээ, материалыг холбогдох байгууллага, албан тушаалтнаас шаардан авах.

4. Байгууллага, албан тушаалтан Цэцийн гишүүний шаардсан материалыг түүний заасан хугацаанд гаргаж өгөх үүрэгтэй.

15 дугаар зүйл. Цэцийн хуралдааныг зарлах

1. Цэцийн гишүүн маргааныг Цэцийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэхээр бэлтгэх ажлалагааг дууссан гэж үзвэл түүнийг Цэцийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэхээр шилжүүлэх тухай тогтоол гаргана.

2. Цэцийн хуралдааныг нээлттэй хийнэ. Улсыг батлан хамгаалах, үндэсний аюулгүй байдал, задруулж үл болох төр, байгууллага, хувь хүний нууцтай холбоотой асуудлыг Цэцийн хаалттай хуралдаанаар хэлэлцэх бөгөөд маргааныг Цэцийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэхээр шилжүүлэх тогтоолд энэ тухай заана.

3. Цэцийн гишүүн нь хуралдааныг нээлттэй буюу хаалттай хийх, мөн Цэцийн даргатай зөвшилцөн хуралдаан болох газар, өдөр, цагийг товлон энэ хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт зааснаас бусад тохноодоод долоо хоногийн өмнө төрийн хэвлэлд нийтэлж зарлана.

4. Маргагч талууд, гэрч, шинжээч болон бусад оролцогчдод Цэцийн хуралдаан болох газар, өдөр, цагийг албан ёсоор мэдэгдэх бөгөөд хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр тэдний хүрэлцэн ирээгүй явдал хуралдааныг хойшлуулах үндэслэл болохгүй.

16 дугаар зүйл. Цэцийн хуралдааны бүрэлдэхүүн

1. Цэц маргааныг таван гишүүний бүрэлдэхүүнтэй хуралдаанаар хянан шийдвэрлэнэ.

2. Энэ хуулийн 3 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт зааснаар

маргааныг зүвслэн шийдвэрлэх, урьд өмнө шийдвэрлэсэн маргааныг энэ хуулийн 21 дүгээр зүйлд заасан үндэслэлээр дахин хэлэлцэхэд Цэцийн бүрэн бүрэлдэхүүнтэй хуралдаанаар хянан шийдвэрлэнэ. Хэрэв энэ тохиолдолд зарим гишүүн хүндэтгэн үзэх шалтгаанаар хуралдаанд оролцох боломжгүй бол Цэц маргааныг долоогоос доошгүй гишүүний бүрэлдэхүүнээр хянан шийдвэрлэнэ.

17 дугаар зүйл. Цэцийн хуралдааны журам

1. Хуралдаан даргалагч хуралдааныг нээж хэлэлцэх маргаан, түүнийг ямар үндэслэлээр хянан хэлэлцэхийг зарлан мэдэгдэнэ.

2. Хуралдааны нарийн бичгийн дарга оролцогчдын ирлийг танилцуулсны дараа хуралдаан даргалагч шаардлагатай гэж үзвэл гэрчийг танхимаас гаргаж болно.

3. Хуралдаан даргалагч Цэцийн хуралдааны бүрэлдэхүүнийг танилцуулж маргагч талууд, тэдгээрийн төлөөлөгчид нь Цэцийн гишүүнийг татгалзан гаргах хүсэлт тавих, тайлбар гаргах, гэрч, шинжээчээс болон илтгэгч гишүүнээс асууж тодруулах, нэмэлт нотлох баримт гаргаж хэлэлцүүлэх эрхтэй бөгөөд хуралдааны дэг журмыг сахих үүрэгтэй болохыг тайлбарлана.

4. Цэцийн хуралдаанаар маргаан хянан хэлэлцэх ажиллагаа уг маргааныг шалгаж, хуралдаанд бэлтгэсэн гишүүний илтгэлээр эхэлнэ. Илтгэгч нь өргөдөл, мэдээлэл, хүсэлтийн агуулга, маргагч талуудын тайлбар, хуралдаанд бэлтгэх явцад тогтоосон нөхцөл байдал, цугларсан нотлох баримтын талаар дэлгэрэнгүй мэдээлэл хийнэ.

5. Илтгэгч мэдээлэл хийсний дараа маргагч талууд болон тэдгээрийн төлөөлөгчид өөрсдийн тайлбарыг гаргах бөгөөд харилцан мэтгэлцэж болно. Хэрэв шинээр нэмэлт нотлох баримт гаргаж байгаа бол түүнийхээ үндэслэлийг нотолно.

6. Цэцийн хуралдаанд гэрч, шинжээч оролцож байгаа бол тэдэнд эрх, үүргийг нь танилцуулж мэдүүлэг авна.

7. Илтгэгчийн мэдээлэл, маргагч талууд болон тэдгээрийн төлөөлөгчдийн тайлбар, мэтгэлцэл, гэрчийн мэдүүлэг, шинжээчийн дүгнэлттэй холбогдуулан Цэцийн хуралдаан даргалагч, гишүүд, маргагч талууд болон тэдгээрийн төлөөлөгчид харилцан асуулт тавьж, хариулна. Цэцийн гишүүд хуралдааны аль ч үед асуулт тавьж, хариулт авах эрхтэй.

8. Хэлэлцүүлэг дууссаны дараа хуралдаан даргалагч завсарласныг мэдэгдэж, Цэц шийдвэр гаргахаар зөвлөлдөнө.

18 дугаар зүйл. Цэцийн шийдвэр гаргах журам

1. Цэц шийдвэрээ хуралдааныхаа бүрэлдэхүүнээр зөвлөлдөж гаргана. Цэц зөвлөлдөхөд хуралдааны нарийн бичгийн даргаас өөр хүн байлцаж болохгүй.

2. Зөвлөлдөх үед эхлээд илтгэгч саналаа үндэслэлийн хамт танилцуулж, дараа нь Цэцийн бусад гишүүн саналаа гаргана. Зөвлөлдөж дуусмагц тухайн асуудлаар санал хураана. Цэцийн гишүүн зөвшөөрсөн буюу татгалзсан тухай саналаа заавал өгнө.

3. Хэд хэдэн асуудлаар нэг дор санал хураавал санал хураалтад оруулах асуудлын дэс дарааг хуралдаан даргалагч тогтооно.

4. Цэц хуралдаанд оролцсон нийт гишүүний олонхийн саналаар дүгнэлт гаргана. Харин энэ хуулийн 8 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт зааснаар маргааныг эцэслэн шийдвэрлэхэд Цэцийн дүгнэлтийг Улсын Их Хурал хүлээн зөвшөөрөөгүй шийдвэр гаргаснаас хойш гуч хоногийн дотор Цэц уг маргааныг дахин хянан хэлэлцэж хуралдаанд оролцсон нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүйн саналаар тогтоол гаргана.

5. Хуралдаанд оролцсон гишүүдийн санал хуваагдаж тэнцсэн, маргааны талаар нэмэлт шалгалт хийх шаардлагатай болсон бол Цэц уг маргааныг гуч хоногийн дотор дахин хянан хэлэлцэж шийдвэрлэхээр хойшуулж магадлаа гаргана.

19 дүгээр зүйл. Цэцийн дүгнэлт, тогтоол

1. Цэцийн дүгнэлт нь тэмдэглэх, тодорхойлох, шалтгаан заах, дүгнэх хэсгээс бүрдэнэ:

1) тэмдэглэх хэсэгт дүгнэлтийг хэзээ, хаана гаргасан, Цэцийн хуралдааны бүрэлдэхүүн, нарийн бичгийн дарга, маргагч талууд, тэдгээрийн төлөөлөгчөөр хэн хэн оролцсон болохыг заана;

2) тодорхойлох хэсэгт маргагч талууд болон тэдгээрийн төлөөлөгчдийн тайлбар, гэрчийн мэдүүлэг, шинжээчийн дүгнэлт, бусад нотлох баримтыг судалсан тухай бичнэ;

3) шалтгаан заах хэсэгт маргааныг шийдвэрлэхэд үндэс болгосон баримтууд, тэдгээрийг Цэц хэрхэн үнэлж байгаа тухай заана;

4) дүгнэлтийн хэсэгт маргаанд хамаарах хууль, зарлиг, шийдвэр, Монгол Улсын олон улсын гэрээ нь Үндсэн хуулийн ямар заалтад нийцдэггүй, энэ хуулийн 8 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан албан тушаалтан Үндсэн хуулийг хэрхэн зөрч-

сон, всхүл хууль, зарлиг, шийдвэр, Монгол Улсын олон улсын гэрээ нь Үндсэн хуульд нийцсэн буюу зохих албан тушаалтан Үндсэн хууль зөрчөөгүй болохыг нотолгоотойгоор тодорхой заана.

2. Цэцийн тогтоолын агуулга нь дүгнэлтийн агуулгатай нэгэн адил байна. Харин тогтоолын дүгнэх хэсэгт Үндсэн хуульд нийцээгүй хууль, зарлиг, шийдвэр, Монгол Улсын олон улсын гэрээ бүхэлдээ буюу аль хэсэг нь Үндсэн хуульд нийцээгүй болохыг нотолгоотойгоор тодорхой заана.

3. Цэцийн дүгнэлт, тогтоолд хуралдаан даргалагч, гишүүд гарын үсэг зурж, хуралдаанд оролцогчдод уншин сонсож, нийтэд мэдээлнэ. Харин Цэцийн хаалттай хуралдааны шийдвэрийн шаардлагатай гэж үзсэн хэсэг, заалтын агуулгыг нийтэд мэдээлж болно.

20 дугаар зүйл. Хуралдааны протокол

1. Цэцийн хуралдаанаар маргааныг хянан хэлэлцэх болон гишүүд зөвлөлдөх явцад нарийн бичгийн дарга протокол хөтөлнө. Зөвлөлдөх тасалгаанд хийсэн зөвлөлдөөн, санал хураалтын тухай тусад нь протокол хөтөлж болно.

2. Протоколд Цэцийн хуралдааны бүрэлдэхүүн, маргагч талуудын нэр, хаяг, өргөдөл, мэдээлэл, хүсэлтийн утга, оролцогчдын тайлбар, асуулт, хариулт, маргааныг шийдвэрлэсэн байдал зэрэг хуралдааны бүх явц, мөн Цэцийн гишүүдээс зөвлөлдөх явцад хэлсэн үг, өгсөн саналыг бичихийн хамт тусгай санал гаргасан бол түүнийг тодорхой тусгана.

3. Цэцийн хуралдааны протоколд хуралдаан даргалагч, нарийн бичгийн дарга гарын үсэг зурна.

21 дүгээр зүйл. Маргааныг дахин хянан шийдвэрлэх

1. Маргааныг дараахь үндэслэлээр хуралдаанд бэлтгэх шатнаас эхлэн дахин хянан шийдвэрлэнэ:

1) Цэцийн дүгнэлтийг Улсын Их Хурал хүлээн зөвшөөрөөгүй;

2) урьд шийдвэрлэсэн маргааныг дахин хянаж шийдвэрлэх талаар Цэцийн нийт гишүүний олонхи санал гаргасан;

3) шинэ нөхцөл байдал илэрсэн.

2. Цэцийн дарга маргааныг дахин хянан шийдвэрлэх тухай тогтоол гаргана.

3. Маргааныг дахин хянан шийдвэрлэхэд энэ хуульд заасан журмыг баримтлах бөгөөд харин уг маргааныг урьд нь шалгасан Цэцгийн гишүүн дахин шалгаж болохгүй.

22 дугаар зүйл. Үндсэн хуульд нийцээгүй тухай шийдвэр гаргасны үр дагавар

1. Үндсэн хуульд нийцээгүй хууль, заранг, Улсын Их Хурал, Ерөнхийлөгчийн бусад шийдвэр, Засгийн газрын шийдвэр, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, сонгуулийн төв байгууллагын шийдвэр, түүнчлэн өмнөх шийдвэрээ Цэц хүчингүй болгосон нь тэрхүү хууль, заранг, шийдвэр, гэрээний улмаас учирсан хор хохирол болон бусад үр дагаврын асуудлыг шийдвэрлэх шууд үндэслэл болохгүй. Гагцхүү эрүүгийн болон захиргааны шийтгэлийг хөнгөрүүлэх үндэслэл тогтоогдсон бол Цэцгийн шийдвэрийг баримтлан хэргийг зохих хууль тогтоомжийн дагуу дахин хянаж болно.

2. Үндсэн хуульд нийцээгүй хууль, заранг, Улсын Их Хурал, Ерөнхийлөгчийн бусад шийдвэр, түүнчлэн Засгийн газрын шийдвэр, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, сонгуулийн төв байгууллагын шийдвэрийн улмаас улс, иргэд, байгуулагад учирсан хор хохирол, бусад үр дагаврыг хэрхэн аргагахыг уг хууль, заранг, бусад шийдвэр гаргаж баталсан буюу гэрээ байгуулж соёрхон баталсан байгууллага, албан тушаалтан, эсхүл шүүх хууль тогтоомжийн дагуу тухайн үед нь хянан шийдвэрлэнэ.

23 дугаар зүйл. Цэцгийн үйл ажиллагааг саатуулсан этгээдэд хүлээлгэх харууцлага

1. Хуралдааны дэг журмыг зөрчиж урьдчилан сануулга авсан этгээд дахин зөрчил гаргавал хуралдаан даргалагчийн шийдвэрээр түүнийг танхимаас гаргаж болно.

2. Маргааныг шалгах, хуралдаанаар хэлэлцэх үед Цэцэд санаатайгаар худал мэдүүлэг өгсөн, буруу дүгнэлт, тодорхойлолт, баримт бичиг гаргасан этгээдэд эрүүгийн харууцлага хүлээлгэхээргүй байвал шүүх түүнийг таван зуугаас таван мянга хүртэл тогроогоор торгоно.

3. Цэцгийн хууль ёсны үйл ажиллагааг саатуулах, дарамт үзүүлэх зорилгоор гүтгэсэн, доромжилсон этгээдэд эрүүгийн

хариуцлага хүлээлгэхээргүй байвал шүүх түүнийг таван зуугаас таван мянга хүртэл төгрөгөөр торгоно.

Монгол Улсын Бага Хурлын
дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

Монгол Улсын Бага Хурлын
нарийн бичгийн дарга

Б. ЧИМИД

1992 оны 5 дугаар
сарын 8-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН АЮУЛГҮЙ БАЙДАМГ
ХАНГАХ ТУХАЙ ХУУЛЬ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Нийтлэл үндэслэл

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын аюулгүй байдлыг хангахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл. Улсын аюулгүй байдлыг хангах тухай ойлголт

1. «Улсын аюулгүй байдал» гэж Монгол Улсын тусгаар тогтнол, бүрэн эрх, нутаг дэвсгэрийн бүрэн бүтэн байдал, улсын хилийн халдашгүй дархан байдал хэвийн байх, Үндсэн хуулиар бататгасан төр, нийгмийн байгууллагын аюулгүй оршин тогтнох нөхцөлийг хэлнэ.

2. «Улсын аюулгүй байдлыг хангах» гэж улсын аюулгүй байдлын асуудлаар төрийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд төрийн эрх бүхний байгууллага болон бусад байгууллага, албан тушаалтан, иргэний эрх, үүрэг, хариуцлагын нэгдмэл үйл ажиллагааг ойлгоно.

3 дугаар зүйл. Улсын аюулгүй байдлыг хангах үндсэн зарчим

Улсын аюулгүй байдлыг хангахад хуулийг дээдлэх, үндэсний ашиг сонирхол, эв нэгдлийг хангах, хүний эрх, эрх чөлөөг хүндэтгэх, төрийн нууцыг чандлан хамгаалах үндсэн зарчмыг баримтална.

4 дүгээр зүйл. Улсын аюулгүй байдлын эрх зүйн үндэс

Улсын аюулгүй байдлын эрх зүйн үндэс нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, энэ хууль болон хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

5 дугаар зүйл. Энэ хуулийн нэр томъёо

Энэ хуульд хэрэглэсэн нэр томъёог дараахь утгаар ойлгоно:

- 1) «Тагнуулын ажил» гэж гадаад улс, байгууллагын тодорхой бодлого, чиглэлийн тухай мэдээ олох ажиллагааг хэлнэ;
- 2) «Сөрөх тагнуулын ажил» гэж Монгол Улсын эсрэг гадаад улс, байгууллага, иргэн, тэдгээрийн төлөөний этгээдийн зүгээс зохиож байгаа тагнуул, хорлон сүйтгэх явуулгыг нэрүүлэх, урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсооход чиглэсэн ажиллагааг хэлнэ;
- 3) «Тусгай алба» гэж тагнуул, сөрөх тагнуулын ажил явуулдаг байгууллага, салбар нэгжийг хэлнэ;
- 4) «Нууц арга, хэрэгсэл» гэж мэдээ баримт олоход зориулагдсан, тухайн хүнд өөрт нь мэдэгдэлгүйгээр ашиглаж буй арга, хэрэгслийг хэлнэ;
- 5) «Гүйцэтгэх ажил» гэж тусгай алба хүлээсэн үүргээ биелүүлэхийн тулд нууц арга, хэрэгслийг ашиглан зохиож буй үйл ажиллагааг хэлнэ;
- 6) «Нууц гүйцэтгэх ажилтан» гэж өөр байгууллагад ажиллаж байгаа тусгай албаны ажилтныг хэлнэ;
- 7) «Халхавчлах» гэж тодорхой зорилтыг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн үйл ажиллагааг өөр байгууллага, хүн, өөр үйл ажиллагаа, баримт бичгээр далдлахыг хэлнэ;
- 8) «Туслагч, туслах ажилтан» гэж тусгай албатай нууцаар хамтран ажиллаж тусалж байгаа хүнийг хэлнэ.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ

*Улсын аюулгүй байдлыг хангах асуудлаар байгууллага,
иргэдийн гүйцэтгэх үйл ажиллагаа*

6 дугаар зүйл. Төрийн эрх барих болон гүйцэтгэх дээд байгууллагын үйл ажиллагаа

1. Улсын Их Хурал нь улсын аюулгүй байдлыг хангах төрийн бодлогыг тодорхойлж, өөрийн бүтцийн зохих хэсгээр дамжуулан улсын аюулгүй байдлыг хангах төрийн захиргааны төв байгууллагын үйл ажиллагаа, энэ хуулийн биелэлтийг хянан шаалгана.

2. Монгол Улсын Ерөнхийлөгч нь Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн тэргүүний хувьд улсын аюулгүй байдлыг хангах төрийн захиргааны төв байгууллагын ажилтай танилцаж, чиглэл өгнө.

3. Монгол Улсын Ерөнхий сайд нь улсын аюулгүй байдлыг хангах төрийн захиргааны төв байгууллагын үйл ажиллагааг Засгийн газрын өмнөөс шууд удирдана.

7 дугаар зүйл. Аймаг, нийслэлийн Засаг даргын үйл ажиллагаа

1. Улсын аюулгүй байдалд хохирол учруулж болзошгүй гэмт хэргээс сэргийлэх, түүнийг шалтгаан нөхцөлийг арилгах арга хэмжээ авч, энэ асуудлаар нутаг дэвсгэртээ байгаа улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагад чиглэл өгнө.

2. Гүйцэтгэх ажлаас бусад асуудлаар нутаг дэвсгэртээ байгаа улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагатай харилцан ажиллаж, шаардлагатай мэдээ, сэлтийг гаргаж өгнө.

3. Нутаг дэвсгэртээ байгаа улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллага, ажлалтын ажиллахад орон нутгаас шаардагдах нөхцөлийг хангахад дэмжлэг үзүүлнэ.

8 дугаар зүйл. Үйлдвэр, албан газар, байгууллагын үйл ажиллагаа

1. Үйлдвэр, албан газар, байгууллага улсын аюулгүй байдлыг хангах асуудлаар дараахь үүрэгтэй:

1) нийгэм, төрийн аюулгүй байдлыг хамгаалах асуудлаар хууль тогтоомжоор тогтоосон журмыг сахин биелүүлэх;

2) нийгэм, хүн ам, эдийн засгийн аюулгүй байдалд хохирол учруулж болзошгүй техник, бодис юмсын хадгалаалт, тээвэрлэлт, ашиггаалтын аюулгүй ажиллагааг хангах;

3) тус тусын мэдэлд байгаа хуулиар тогтоосон төр, байгууллага, хувь хүний нууцыг чанд хамгаалж, энэ асуудлаар тогтоосон журмыг сахиж биелүүлэх;

4) улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллага, ажлалтаас улсын аюулгүй байдлыг хангах асуудлаар тавьсан хууль ёсны шаардлагыг биелүүлэх;

5) улсын аюулгүй байдлыг хангах асуудлаар өөрийн хууль ёсны үүрэгт хамаарах мэдээ сэлтийг улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагад гаргаж өгөх.

2. Үйлдвэр, албан газар, байгууллага улсын аюулгүй байдлыг хангах асуудлаар дараахь эрхтэй:

1) хуулиар зөвшөөрөгдсөн асуудлаар улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагаас зөвлөгөө авах;

2) төрийн зохих байгууллага, улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагад санал, гомдол гаргах.

9 дүгээр зүйл. Иргэний үйл ажиллагаа

1. Монгол Улсын иргэн улсын аюулгүй байдлыг хангах асуудлаар дараахь үүрэгтэй:

1) хуулиар тогтоосон төр, байгууллага, хувь хүний нууцыг задруулахгүй байх;

2) улсын аюулгүй байдалд хохирол учруулж болзошгүй аливаа үйлдэл, ажиллагааны тухай улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагад цаг тухайд нь мэдэгдэх;

3) улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын ажилтнаас албан үүргээ шуурхай гүйцэтгэхэд нь шаардлагатай туслацгаа үзүүлэх.

2. Монгол Улсын иргэн улсын аюулгүй байдлыг хангах асуудлаар дараахь эрхтэй:

1) өрх ашгаа хамгаалуулахын тулд улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагаас зохих туслацгаа, зөвлөгөө авах;

2) төрийн зохих байгууллага, улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагад санал, гомдол гаргах.

3. Гадаад улсын иргэн, харьяалаагүй хүн хууль ёсны ашиг сонирхлоо хамгаалуулахгаар улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагаас зохих туслацгаа авах буюу уул байгууллагад туслацгаа үзүүлэхээр хандаж болно.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ

Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын тогтолцоо, удирдлага, эрх хэмжээ

10 дугаар зүйл. Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын тогтолцоо

1. Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын тогтолцоо нь улсын аюулгүй байдлыг гүйцэтгэх ажлын шугамаар хамгаалах үүрэг зорилт бүхий улсын аюулгүй байдлыг хангах төрийн захиргааны төв байгууллага түүний тусгайласан албад, орон нутгийн байгууллагаас бүрдэнэ.

2. Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллага нь үйл ажиллагаагаа хэвийн явуулахад шаардаагатай сургаат-эрдэм шинжилгээний байгууллага, аж ахуй, хангаат, үйлчилгээ, харуулын салбар нэгжтэй байж болно.

3. Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын тагнуул, сөрөх тагнуулын үйл ажиллагаа, орон тоо, тусгай техник хэрэгсэл, бичиг баримт, архив, туслагч, туслах ажилтны тухай мэдээлэл нь төрийн нууц мөн.

4. Монгол Улсын Их Хурал улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын төсвийг тусгай зүйл болгон батална.

5. Дайр бүхий болон дайны байдла зарласан тохиолдолд улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын зарим үйл ажиллагааг байлдааны цагийн хуулиар зохицуулж болно.

11 дүгээр зүйл. Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын удирдлага

1. Улсын аюулгүй байдлыг хангах төрийн захиргааны төв байгууллагыг Засгийн газраас томилсон дарга толгойлно.

2. Улсын аюулгүй байдлыг хангах төрийн захиргааны төв байгууллагын дарга дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

1) улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын дарга нь төв байгууллагыг шуурхай, салбар нэгж, орон нутгийн байгууллагыг нэгдсэн удирдлагаар хангах;

2) Монгол Улсын Их Хурлаас баталсан төсөвт багтаан байгууллагын зохион байгуулалт, бүтэц, орон тоо, цалингийн сан, ажилтны цалингийн хэмжээг батлах, төсвийг захиран зарцуулах;

3) гүйцэтгэх ажил явуулах журмын тухай зохих зааврыг энэ хууль, бусад хуульд нийцүүлэн гаргах, тэдгээрийн биелэлтэд хяналт тавих;

4) нууц арга хэрэгсэл ашиглах зөвшөөрөл олгох;

5) улсын аюулгүй байдлыг хангахтай холбогдсон асуудлаар Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын дарга, Ерөнхий сайдад мэдээлэл хийж байх;

6) улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллага, түүний

ажилтны үйл ажиллагаанд хяналт тавьж, тэдгээрийн хэвийн, аюулгүй ажиллагааг хангах;

7) улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагыг төлөөлж бусад байгууллагатай харилцах.

3. Улсын аюулгүй байдлыг хангах төрийн захиргааны төв байгууллагын даргын түр эзгүйд түүний бүрэн эрхийг дэд дарга хэрэгжүүлнэ.

12 дугаар зүйл. Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын үндсэн чиг үүрэг

Монгол Улсын аюулгүй байдалд хохирол учруулахад чиглэсэн аливаа үйлдэл, ажиллагааг илрүүлэн, түүнээс сэргийлэн хамгаалах зорилгоор дараахь үндсэн чиг үүрэг хэрэгжүүлнэ:

1) гадаадын тусгай алба, байгууллагын тагнуул туршиж, хорлон бусниулах ажиллагааг илрүүлэх, таслан зогсоох;

2) улсын эдийн засгийг хорлон бусниулах болон эдийн засгийн аюулгүй байдалд ноцтой хохирол учруулж болзошгүй үйл ажиллагааг илрүүлэх, таслан зогсоох;

3) төрийн эрх мэдлийг хууль бусаар авах, Үндсэн хуулиар бататгасан төр, нийгмийн байгууллыг хүчээр устгахыг уриалах, улс төрийн зорилгоор аллага хийх, үндэстэн ястны эв нэгдлийг бусниулахад чиглэсэн болон иргэдийг нийгмийн байдлаар хооронд нь сөргөлдүүлэх аливаа үйл ажиллагааг илрүүлэх, сэргийлэх, таслан зогсоох;

4) улсын аюулгүй байдлыг хангахад ач холбогдол бүхий мэдээ, сэлт, эд юмсыг олох, задлан шинжлэх, боловсруулах, дүгнэлт хийх;

5) төрийн холбоо, шуудан, шифрийн ажлыг зохион байгуулж, найдвартай ажиллагааг хангах;

6) төрийн нууцны хадгалалт хамгаалаалтад хяналт тавьж, нууцад хамаарах баримт бичиг, эд зүйлийг алдах, үрэгдүүлэх, задруулахаас сэргийлэх;

7) зөвсөгт хүчний аюулгүй байдлыг хангах;

8) байлдааны зөвсөг, техник, галт хэрэгслийг төр, хүн амын өсрөг гэмт хэргийн зорилгод ашиглахаас сэргийлэх;

9) хилийн чанадад байгаа Монгол Улсын байгууллага, иргэнийг гадаадын тусгай албаны ажиллагаанд өртөхөөс сэргийлэх;

10) төрийн хамгаалаалтын үүргийг гүйцэтгэх;

11) үйл ажиллагааныхаа чиглэлээр шинжлэх ухаан-техникийн нэгдсэн бодлого боловсруулан хэрэгжүүлэх;

12) гадаадын тусгай албаны техникийн тагнуулын ажиллагаанаас сэргийлэн хамгаалах;

13) Монгол Улсын хилийг гүйцэтгэх ажлын шугамаар хамгаалах;

14) туслагч, туслах ажилтны аюулгүй байдлыг хангах, нэр төрийг хамгаалах, үйл ажиллагааны үр дүнг үнэлж урамшуулах;

15) байгууллага, иргэнээс улсын аюулгүй байдлыг хангах асуудлаар хүлээсэн хууль ёсны үүргээ биелүүлэхэд нь мэргэжлийн туслаацаа үзүүлэх;

16) хуулиар гүйцэтгэх ажил явуулах эрх олгогдсон байгууллагын үйл ажиллагаанд мэргэжлийн туслаацаа үзүүлж, хамтран ажиллах, энэ эрх олгогдоогүй байгууллага, албан тушаалтан, хувь хүнээс гүйцэтгэх ажил явуулбал илрүүлж таслаж зогсоох;

17) үйлдвэр, албан газар, байгууллага, тэдгээрийн албан тушаалтан, иргэнээс энэ хуульд заасан үүргээ биелүүлэхэд нь туслаацаа үзүүлэх, хяналт тавих.

13-дугаар зүйл. Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын бүрэн эрх

1. Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллага нь үндсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэхийн тулд дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

1) улсын аюулгүй байдалд хохирол учруулах гэмт хэргийг илрүүлэх, үйлдэхээр бэлтгэж, завдаж байгаа болон үйлдсэн тухай мэдээллийг шаалгах, гэмт үйлдлийг баримтжуулахын тулд тагнуул, сөрөх тагнуулын ажиллагаа явуулах, нууцаар ажиглах, үзлэг хийх, харилцааг хянах, холбооны болон телевизийн шугамд нэвтрэх, тусгай зориулалтын техник хэрэгсэл ашиглах;

2) байгууллага, иргэнтэй тохиролцож байр, орон сууцныг нь гүйцэтгэх ажлын зориулалтаар зохих хөлстэй ашиглах;

3) гүйцэтгэх ажил, хэрэг бүртгэлт, улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын үйл ажиллагаанд холбогдох мэдээллийн тоо бүртгэл хөтлөх, ашиглах, хадгалах, тусгай архив болон мэдээллийн сан байгуулах;

4) харилцан хүндэтгэх, эрх тэгш байх, дотоод хэрэгт үл оролцох зарчмын үндсэн дээр гадаад орны тусгай албадтай харилцан ажиллах;

5) зохих зөвшөөрөлгүй, бүртгэлгүй радио станц, бусад техник хэрэгсэл ашиглан гадаадын байгууллага, хүмүүстэй харилцах явдлыг шалгах, хориглох;

6) энэ хуульд заасан үүргээ биелүүлэхэд шаардлагатай бичиг баримт, эд юмсыг байгууллага, албан тушаалтан, иргэнээс гаргуулж авах, мэргэжлийн хүмүүсийг оролцуулах;

7) улсын аюулгүй байдалд хохирол учруулж болзошгүй үйлдэл гаргасан иргэнд учрыг ойлгуулж сэрэмжлүүлэх арга хэмжээ авах, энэ асуудлаар шаардлагатай мэдээг өөрт нь танилцуулах;

8) улсын аюулгүй байдалд хохирол учруулахаас сэргийлөх, гэмт үйлдлийг шалгах, таслан зогсоохын тулд хуульд заасан журмын дагуу байгууллага, иргэний байр, орон сууцанд нэвтрэх, албан тушаалтан, иргэнээс тодорхойлолт мэдүүлэг авах;

9) зайлшгүй тохиолдолд иргэний хувийн бичиг баримтыг шалгах, хуульд заасны дагуу бие болон эд юмс, тээврийн хэрэгсэлд үзлэг хийх, гэмт үйлдлийн нотлох баримт болох эд юмсыг хураан авах, холбогдох этгээдийг түр албадан саатуулах, шалгах;

10) эрх зүйн зохих хэм хэмжээнд заасан нөхцөл, журмын дагуу зайлшгүй тохиолдолд байгууллага, хувь хүний тээврийн хэрэгслийг түр дайчлан ашиглаж, зохих хөлс, зардлыг нөхөн олгох;

11) улсын аюулгүй байдлыг хангах ашиг сонирхлын үүднээс халхавчийн байгууллага, нууц гүйцэтгэх болон туслагч, туслах ажилтан ажиллуулах;

12) үндсэн чиг үүргийн асуудлаар шуурхай эрэн сурвалжлах ажил зохиох, мэргэжлийн магадлан шинжилгээ хийх;

13) цагдан хорих тусгай байрмг шүүх, прокурорын байгууллагын хяналтын дор ашиглах, хэрэг бүртгэлт явуулах.

2. Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын ажилтан нь зайлшгүй тохиолдолд эрх зүйн зохих хэм хэмжээнд заасан нөхцөл, журмын дагуу зөвсөг, тусгай хэрэгсэл ашиглаж хэрэглэнэ.

Зөвсөг, тусгай хэрэгслийн жагсаалт, тэдгээрийг хэрэглэх нөхцөл, журмыг Улсын ерөнхий прокурор зөвшөөрч, улсын аюулгүй байдлыг хангах төрийн захиргааны төв байгууллагын даргын тушаалаар батална.

14 дүгээр зүйл. Бусад байгууллагатай харилцан ажиллах

1. Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллага нь эрх бүхий бусад байгууллаагатай харилцах үндсэн дээр дараахь чиг үүргийг хэрэгжүүнэ:

1) Монгол Улсад нэвтрэн орсон тагнуул, улсын хил зөрчигч, улсын аюулгүй байдалд хохирол учруулсан өтгөөд, төрийн нууцад хамаарах алдагдсан баримт бичиг, эд зүйл, байлдааны алдагдсан зэвсэг, техник, галт хэрэгсэл зэргийг эрэн сурвалжлах;

2) гадаадын иргэн, харьяалаагүй хүн Монгол Улсын хил, тусгай дэглэм бүхий бүсэд нэвтрэх, нутаг дэвсгэрээр дамжин өнгөрөх, оршин суух журмыг хуульд нийцүүлэн боловсруулах, хэрэгжүүлэх;

3) байлдааны зэвсэг, галт хэрэгсэл, хүн амын аюулгүй байдалд хохирол учруулж болзошгүй тэсэрч дэлбэрэх, цацраг идэвхт, хүчтэй хордуулах, мансууруулах бодисыг хадгалж хамгаалах, ашиглах журмыг боловсруулж, мөрдүүлэх, биелэлтэд хяналт тавих;

4) улсын өдийн засаг, хүн амын аюулгүй байдалд хохирол учруулахуйц ноцтой осол сүйрэл гарахаас урьдчилан сэргийлэх, хүн, мал, ан амьтан, ургамалын гоц халдварт өвчний болон ноцтой сүүрийн шалтгааныг шалгаж тогтоох;

5) улсын аюулгүй байдалд хохирол учруулж болзошгүй зохиоц байгууллаалттай гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийтийн эмх замбараагүй байдал бий болохоос урьдчилан сэргийлэх;

6) өдийн засаг, шинжлэх ухаан-техник, технологи, зэвсэгт хүчний асуудлаар мэдээлэл олох, судалгаа хийх.

2. Энэ хуульд зааснаар гүйцэтгэх ажил явуулах бүрэн эрх бүхий байгууллагуудын гүйцэтгэх ажлын нэгдсэн тоо бүртгэлийг улсын аюулгүй байдлыг хангах төрийн захиргааны төв байгууллага эрхлэнэ.

15 дугаар зүйл. Улсын аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагаанд хориглох зүйл

Улсын аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагаанд дараахь зүйлийг хориглоно:

1) хуульд зааснаас бусад тохиолдолд хувь хүний эрх, эрх чөлөөнд халдах, хягаарлах;

2) бусдыг гэмт хэрг, эрх зүйн бусад зөрчил гаргахад өдөөн хатгах.

16 дугаар зүйл. Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын хүлээх хариуцлага

Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллага өөрийн ажилтны хууль бус ажиллагаанаас иргэн, байгууллагад учирсан хохирлыг нөхөн төлөх, зөрчигдсөн эрхийг нь сэргээн хангах арга хэмжээг Монгол Улсын хууль тогтоомжинд заасны дагуу авч хэрэгжүүлнэ.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын бие бүрэлдэхүүн, түүний үйл ажиллагааны баталгаа, хориглох зүйл

17 дугаар зүйл. Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын бие бүрэлдэхүүн

1. Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын бие бүрэлдэхүүн тусгай албаны ажилтан, бусад ажилтнаас бүрдэнэ.

Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагад хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллах энгийн ажилтан байна.

2. Тусгай албаны болон бусад ажилтан нь цэргийн албан хаагчидтай адилтгах албан тушаалын ангилал, цолны зэрэглэлтэй байж дүрэмт хувцас буюу түүнд зориулсан мөнгөн хангамжтой байна.

3. Тусгай албаны болон бусад ажилтны дүрэмт хувцасны загварыг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч батална.

4. Дүрэмт хувцас хэрэглэх, мөнгөн хангамж олгох, сахлагын шийтгэл оногдуулах журмыг улсын аюулгүй байдлыг хангах төрийн захиргааны төв байгууллагын даргын баталсан дүрмээр зохицуулна.

18 дугаар зүйл. Тусгай албаны болон бусад ажилтныг албан үүргээ гүйцэтгэж байгаад тооцох

1. Тусгай албаны болон бусад ажилтан албан үүргээ биеллэн гүйцэтгэж байгаагаас гадна ажилдээ ирэх, ажлаас харих

үеийг албан үүргээ гүйцэтгэсэнд тооцно.

2. Тусгай албаны болон бусад ажилтан албан үүргээ гүйцэтгэхдээ сахиагын тусгай дүрэм баримтлана.

19 дүгээр зүйл. Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын тусгай албаны болон бусад ажилтныг үйл ажиллагааны эрх зүйн батаагаа

1. Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын тусгай албаны ажилтан засаг захиргааны төлөөлөгчийн хувьд албан үүргээ гүйцэтгэх үедээ байгууллагынхаа үндсэн чиг үүргийн дагуу иргэн, албан тушаалтанд хууль ёсны шаардлага тавьж, биедээтнийг хангуулах эрхтэй.

2. Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллага шаардлагатай гэж үзвэл тусгай албаны болон бусад ажилтныг (түүний гэр бүлийн гишүүн, орон сууцыг) хамгаалаатад авч болно.

3. Бусад байгууллага, албан тушаалтан тусгай албаны болон бусад ажилтны ажлыг улсын аюулгүй байдлыг хангах төрийн захиргааны төв байгууллагын даргын зөвшөөрөлгүйгээр шалгаж болохгүй.

4. Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагад ажлааж, тусалж байсан буюу байгаатай нь холбогдуудан тусгай албаны ажилтан болон туслагч, туслах ажилтны (тэдний гэр бүлийн гишүүд) амь бие, эрүүл мэнд, нэр төрийн эсрэг ажлаагаа явуулахыг хориглоно.

5. Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын тусгай албаны ажилтан төв, суурин газар албан үүргээ гүйцэтгэхдээ нийтийн тээврийн (таксиаас бусад) хэрэгслээр зорчсон зардлыг байгууллага нь хариуцна.

6. Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын тусгай албаны болон бусад ажилтан гүйцэтгэх ажлыг биечлэн гүйцэтгэж байгаад амь нэсвэл аадвал түүний гэр бүлд тусгай албаны ажилтны сарын үндсэн дундаж цалингаар тооцож таван жилийн цалинтай тэнцэх хэмжээний нэг удаагийн буцалтгүй тэтгэмж олгоно.

7. Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын тусгай албаны болон бусад ажилтан албан үүргээ гүйцэтгэж яваад нас барвал түүний гэр бүлд нь хэргалаах ангиагын ажилтны сарын үндсэн дундаж цалингаар тооцож хоёр жилийн цалинтай тэнцэх хэмжээний нэг удаагийн буцалтгүй тэтгэмж олгоно.

8. Тусгай албаны болон бусад ажилтан албан үүргээ гүйцэтгэж байгаад тахир дутуу болбол үндсэн ба нэмэгдэл цалингийн зөрүүг, хэрэв эрүүл мэндийн хувьд хохирч хиймэл эрхтэн хийлгэсэн бол түүнд гарсан зардлыг тус тус улсын аюулгүй байдлыг хангах төрийн захиргааны төв байгууллага олгоно.

9. Тусгай албаны болон бусад ажилтан эрүүл мэндийн даатгал, эмнэлгийн үйлчилгээг Монгол Улсын иргэний эрүүл мэндийн холбогдох хуулиар зохицуулна.

10. Тусгай албаны болон бусад ажилтан шилжин томилгогдон, тэтгэвэрт гарсан үед түүнийг гэр бүлийн гишүүд, ачаа тээшний хамт оршин суух газарт нь хүргэх тээврийн хэрэгслийг улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагаас гаргах буюу зардлыг автомашин, төмөр замын үнэлгээт хөлсөөр олгоно.

11. Тусгай албаны болон бусад ажилтан төрсөн нутагтаа гурван жилд нэг удаа эхнэр (нөхөр)-ийн хамт болон өөрөө амарвал шаардагдах зардлыг автомашин, төмөр замын үнэлгээт хөлсөөр олгоно.

12. Гадаадад байнга оршин сууж тусгай үүрэг гүйцэтгэж байгаа тусгай албаны ажилтан амь насдаа алдвал түүний гэр бүлд нь, эрүүл мэндээр хохирсон, түүнчлэн тэтгэвэрт гарвал өөрт нь Засгийн газрын зөвшөөрснөөр тэтгэвэр, тэтгэмж олгох асуудлыг улсын аюулгүй байдлыг хангах төрийн захиргааны төв байгууллага шийдвэрлэнэ.

20 дугаар зүйл. Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын тусгай албаны болон бусад ажилтны үйл ажиллагаанд хориглох зүйл

Тусгай албаны болон бусад ажилтны үйл ажиллагаанд дараахь зүйлийг хориглоно:

1) шалгаж дуусаагүй, бүрэн нотлогдоогүй аливаа асуудал түүнчлэн төр, байгууллага, хувь хүний хуулиар тогтоосон нууцад хамаарах асуудлаар олон нийтэд мэдээлэл хийх;

2) ажлаас халагдсан, чөлөөлөгдсөний дараа гурван жилийн хугацаанд тус байгууллагын зөвшөөрөлгүй гадаадад зорчих.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ

Бусад зүйл

21 дүгээр зүйл. Энэ хуулийг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх харнуцлага

Энэ хуулийг зөрчсөн этгээдэд гэм буруугийн шинжээс хамаарч захиргааны болон эрүүгийн харнуцлага хүлээлгэнэ.

22 дугаар зүйл. Цэргийн тагнуулын болон цагдаагийн гүйцэтгэх алба

1. Цэргийн тагнуулын байгууллага үйл ажиллагаагаа явуулахдаа энэ хуулийн холбогдох заалтыг удирдлага болгоно.

2. Цагдаагийн байгууллага гэмт хэрэгтэй тэмцэхдээ гагцхүү хууль тогтоомжид тусгайлан заасан үндэслэл, журмын дагуу гүйцэтгэх ажла явуулна.

23 дүгээр зүйл. Хориглох зүйл

Энэ хуулиар эрх олгогдоогүй байгууллага, албан тушаалтан, хувь хүн гүйцэтгэх ажла явуулахыг хориглоно.

24 дүгээр зүйл. Хууль хүчин төгөлдөр болох

Энэ хуулийг 1992 оны 6 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Монгол Улсын Бага Хурлын
дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

Монгол Улсын Бага Хурлын
шарийн бичгийн дарга

Б. ЧИМИД

1992 оны 5 дугаар
сарын 13-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН
ХУУЛЬ

1992 оны 5 дугаар
сарын 13-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ЗАРЛИГ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ

Монгол Улсын Бага Хурлаас **ТОГТООХ** нь:

Монгол Улсын аюулгүй байдлыг хангах тухай хууль батлагдсантай холбогдуулан «Улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллагын үндсэн үүрэг, эрхийн тухай» БНМАУ-ын Ардын Их Хурлын Тэргүүлэгчдийн 1990 оны 4 дүгээр сарын 2-ны өдрийн 73 дугаар зарлигийг 1992 оны 6 дугаар сарын 1-ний өдрөөс хүчингүй болсонд тооцсугай.

Монгол Улсын Бага Хурлын
дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

Монгол Улсын Бага Хурлын
сарийн бичгийн дарга

Б. ЧИМИД

МОНГОЛ УАСЫН ҮНДЭСНИЙ АЮУЛГҮЙ БАЙДАМН
ЗӨВЛӨЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Нийтлэл үндэслэл

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн зорилго, үйл ажиллагааны үндсэн зарчим, чиг үүрэг, бүтэц, бүрэлдэхүүн, бүрэн эрхийг тогтоон түүнтэй холбогдон үүсэх харилцааг зохицуулахад энэ хуулийн зорилт оршино.

2 дугаар зүйл. Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөл

Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөл нь (цаашид «Зөвлөл» гэх) үндэсний аюулгүй байдлыг хангах төрийн бодлого боловсруулах, хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах төрийн зөвлөлдөх байгууллага мөн.

3 дугаар зүйл. Зөвлөлийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим

1. Зөвлөл үйл ажиллагаандаа хууль дэвдэрх, улс үндэснийхээ язгуур эрх ашгийг эрхэмлэн хамгаалах, эрх хэмжээнийхээ асуудлыг хамтран хэлэлциж санал нэгтгэйгээр шийдвэрлэх зарчмыг баримтална.

Энэ хууль болон бусад хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, хууль тогтоомжийн бусад актад нийцүүлэн явуулна.

2. Зөвлөл нь үйл ажиллагаагаа Монгол Улсын Үндсэн хууль,

3. Зөвлөл нь Улсын Их Хурлаас баталсан Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалд тулгуурлан ажлаа явууна.

4. Зөвлөл ажлаа Улсын Их Хурлын өмнө харууцна.

4 дүгээр зүйл. Зөвлөлийн чиг үүрэг

Зөвлөл нь дараахь асуудлаар үндэсний аюулгүй байдлыг хангах төрийн бодлого боловсруулах, хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах чиг үүрэгтэй:

1) өөрийн орны улс төр, нийгмийн амьдралд дүн шинжилгээ хийж, Монгол Улсын Үндсэн хуулиар тодорхойлсон төр, нийгмийн байгуулалтыг бататгах, үндэсний эв нэгдлийг бэхжүүлэх, хүний эрх, эрх чөлөөг баталгаажуулах, хүн амын аюулгүй байдал, угсаа гарвалааг хамгаалах;

2) Монгол Улсын үндэсний баялгийг зүй зохистой ашиглах, үндэсний технологийг хамгаалж орчин үеийн ололтоор баяжуулан хөгжүүлэх, дэлхийн аж ахуйн хэлхээ холбоонд идэвхтэй, уян хатан оролцох зэргээр эдийн засгаа дотоод нөөц боловцоондоо тулгуурлан бие даан хөгжих чадавхийг нэмэгдүүлэх;

3) үндэсний соёл иргэншил, оюуны өв уламжлал, чадавхийг хамгаалан хөгжүүлэх;

4) Монгол Улсын байгалийн баягаа эзэмших бүрэн эрх, экологийн аюулгүй байдлыг хангах;

5) төр, засгийн газрын дээд хэмжээний айлчлалын нэгдсэн бодлого баримтлах;

6) төрийн батлан хамгаалах бодлогыг тодорхойлож зөвсөгт хүчний бүтэц, зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгон бэхжүүлэх, төрийн цэргийн номлолын үндэслэлийг хэвээрээ тодорхойлох;

7) Монгол Улсын үндэсний ашиг сонирхол, аюулгүй байдлын ашиг сонирхолын үүднээс олон улсын нийгэм, эдийн засаг, шинжлэх ухаан, технологи, цэрэг, улс төрийн байдалд дүн шинжилгээ хийж, шаардлагатай арга хэмжээг тодорхойлох.

ХОЕРДУГААР БҮЛЭГ

Зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, бүтэц, бүрэн эрх

5 дугаар зүйл. Зөвлөлийн гишүүд

1. Монгол Улсын Ерөнхийлөгч (Зөвлөлийн тэргүүн), Улсын Их Хурлын дарга, Ерөнхий сайд Зөвлөлийн гишүүн байна.

2. Шаардлагатай бол Зөвлөлийн гишүүдийн бүрэлдэхүүнд Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санал болгосноор Улсын Их Хурал зохих өөрчлөлт оруулж болно.

6 дугаар зүйл. Зөвлөлийн зохион байгуулалтын бүтэц

1. Зөвлөл нь энгийн бүтэцтэй байх бөгөөд түүнд Зөвлөлийн гишүүд, нарийн бичгийн дарга, зөвлөх, илтгэгч, шинжээчийн хэсэг хамаарна.

2. Зөвлөлийн нарийн бичгийн дарга нь Зөвлөлийн үндсэн чиг үүрэгт хамаарах асуудлаар судалгаа хийх, үндлэлт, дүгнэлт гаргах, шийдвэрийн үндэслэлийг боловсруулах ажлыг нэгтгэн зохион байгуулж, дотоод ажлыг эрхэлнэ. Зөвлөлийн нарийн бичгийн даргыг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч томилно.

3. Улсын Их Хурлын дэд дарга, Байнгын хорооны дарга, Ерөнхийлөгчийн зөвлөх нь тус Зөвлөлийн зөвлөх байх бөгөөд тэдгээр нь Зөвлөлийн тодорхой чиг үүргийн дагуу шийдвэрийн үндэслэлийг боловсруулахад оролцож эрхэлсэн ажил, мэргэшлийн үүднээс зөвлөмж гаргаж, Зөвлөлийн гишүүдэд зөвлөлгөө өгнө.

4. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн, тусгай газар, Зөвсөгт хүчний ерөнхий штабын дарга нар Зөвлөлийн илтгэгч байх бөгөөд тэдгээр нь тус тусын харнуусан салбар, хүрээнд үндэсний язгуур ашиг сонирхол, аюулгүй байдлыг хангахтай холбоотой асуудлыг судалж зохих илтгэл, санал, шийдвэрийн төслийг боловсруулан Зөвлөлд оруулж, гарсан шийдвэрийг эрхэлсэн салбар, хүрээндээ хэрэгжүүлэх ажлыг харуцна.

5. Зөвлөлийн шинжээчээр өндөр мэргэшлийн эрдэмтэн, мэргэжлтийг орон тооны ба орон тооны бус журмаар томилон ажиллуулна. Тэдгээр нь үндэсний аюулгүй байдлыг хангах тодорхой асуудлаар болон Зөвлөлийн шийдвэрийн төслийн талаар шинжилгээ, судалгаа хийж, мэргэжлийн дүгнэлт гаргаж, түүний үндэслэлийг харуцна. Зөвлөлийн шинжээчийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч томилно.

6. Зөвлөл нь үндэсний ашиг сонирхол, аюулгүй байдалд өмч ач холбогдол бүхий чиглэл, дотоодын болон одон улсын үйл явц, үйл явдал зэрэг шаардлагатай гэж үзсэн асуудлаар ажлын түр буюу байнгын хэсэг байгуулж болно.

7 дугаар зүйл. Зөвлөлийн бүрэн эрх

1. Зөвлөл нь энэ хуулийн 4 дүгээр зүйлд заасан чиг үүргээ хэрэгжүүлэхдээ дараахь бүрэн эрхийг эдэлнэ:

1) үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, холбогдох хуулийн биелэлтийн явцыг хэлэлцэж дүгнэлт гаргах;

2) үндэсний аюулгүй байдлыг хамгаах төрийн дотоод, гадаад, батлан хамгаалах бодлогын үндсийг боловсруулах, түүнийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон онц чухал асуудлыг шийдвэрлэх чиглэл өгөх;

3) Зөвлөлийн чиг үүрэгт хамаарах асуудлаар холбогдох байгууллаагад шааган танилцаж, тэдгээрийн удирдагчдын натгал, мэдээллийг сонсож зөвлөмж, заалт, чиглэл өгөх;

4) үндэсний аюулгүй байдлыг хамгаах төрийн бодлогыг хэрэгжүүлэх үүрэгтэй байгууллаагад эрх хэмжээнийхээ дагуу үүрэг даалгавар өгөх, шаардлага тавих;

5) даалгавар, зөвлөмж болон гэрээний үндсэн дээр холбогдох байгууллаагаас шаардлагатай судалгаа, мэдээ гаргуулан авах, үндэсний ашиг сонирхол, аюулгүй байдалд онцгой ач холбогдол бүхий асуудлаар стратегийн судалгаа хийх ажлыг нвээл, хяналтдаа авах.

2. Зөвлөлд бусад бүрэн эрхийг Улсын Их Хураал олгож болно.

8 дугаар зүйл. Зөвлөлийн ажлын зохион байгуулалт, аппарат

1. Зөвлөл бүрэн эрхийнхээ асуудлыг Зөвлөлийн хуралдаанаар шийдвэрлэнэ. Хуралдаанд Зөвлөлийн зөвлөх, натгэгч, шинжээч нар зөвлөх эрхтэй оролцоно.

2. Зөвлөлийн хуралдааны болон ажлын дэгийг Зөвлөлийн шийдвэрээр тогтооно.

3. Зөвлөлийн ажлын аппаратын үүргийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар гүйцэтгэнэ.

4. Зөвлөлийн үйл ажиллагаанд шаардагдах зардлыг улсын төсвөөс санхүүжүүлэнэ.

9 дүгээр зүйл. Зөвлөлийн шийдвэр, түүнийг хэрэгжүүлэх

1. Зөвлөл нь хэлэлцэн зөвшилцөлд хүрсэн асуудлаар шийдвэр гаргах бөгөөд тэр нь зөвлөмжийн шинж чанартай байна.

2. Зөвлөлийн шийдвэрийг үндэслэн түүний хүрээнд төрийн дээд, төв байгууллаага, албан тушаалтан өөрийн чиг үүрэг, бүрэн эрхийнхээ дагуу холбогдох шийдвэр боловсруулан гаргаж зохих журмаар хэрэгжүүлэнэ.

3. Байгууллаага, албан тушаалтан өөрийн чиг үүрэг, бүрэн эрхийнхээ хүрээнд Зөвлөлийн шийдвэрийг хэрэгжүүлэхээр авсан

арга хэмжээ, түүний үр дүнг тогтоосон хугацаанд хариу мэдээлэх үүрэгтэй.

10 дугаар зүйл. Зөвлөлийг мэдээлэлээр хангах тогтолцоо

1. Төрийн холбогдох байгууллагууд Зөвлөлийг шаардагдах мэдээлэлээр тогтоосон журмын дагуу хангана. Энэхүү журмыг Зөвлөлийн шийдвэрийн үндсэн дээр Ерөнхийлөгчийн зарлигаар тогтооно.

2. Зөвлөл мэдээллийн сантай байна.

Монгол Улсын Бага Хурлын
дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

Монгол Улсын Бага Хурлын
нарийн бичгийн дарга

Б. ЧИМИД

1992 оны 5 дугаар
сарын 29-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН
ХУУЛЬ

1992 оны 6 дугаар
сарын 9-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

ЭРҮҮГИЙН БАЙЦААН ШИЙТГЭХ ХУУЛЬД
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

Монгол Улсын Бага Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Эрүүгийн байцаан шийтгэх хуулийн дараахь зүйл, заалтыг дор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

«121 дүгээр зүйл, Хэрэг бүртгэх байгууллага

2) улсын аюулгүй байдлыг хангах байгууллага-Эрүүгийн хуулийн 60—75, 79—84, 291 дүгээр зүйлд заасан гэмт хэргийн талаар;

125 дугаар зүйл, Урьдчилсан мөрдөн байцаалт явуулах

Эрүүгийн хуульд заасан гэмт хэрэгт урьдчилсан мөрдөн байцаалтыг мөрдөн байцаагч явуулна.

Харин шүүгч, прокурор, мөрдөн байцаагч, хэрэг бүртгэх ажилтан Эрүүгийн хуулийн 201—203, 207 дугаар зүйлд заасан гэмт хэрэгт холбогдсон тохиоодолд эдгээр хэрэгт урьдчилсан мөрдөн байцаалтыг прокурор явуулна.»

2. Энэ хуулийг 1992 оны 6 дугаар сарын 15-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Монгол Улсын Бага Хурлын
дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

Монгол Улсын Бага Хурлын
варийн бичгийн дарга

Б. ЧИМИД

МОНГОЛ УЛСЫН БАГА ХУРАЛЫН
ТОГТООЛ

1992 оны 4 дүгээр

сарын 10-ны өдөр

Дугаар 22

Улаанбаатар

хот

ОЛОН УЛСЫН КОНВЕНЦИД НЭГДЭН ОРОХ
ТУХАЙ

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн хорин тавдугаар зүйлийн 15-д заасныг үндэсн Монгол Улсын Бага Хурлаас ТОГ-
ТООХ нь:

«Хүмүүсийг барьцаанд авахтай тэмцэх тухай олон улсын конвенц»-д Монгол Улс нэгдэн орсугай.

Монгол Улсын Бага Хурлын
дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

Монгол Улсын Бага Хурлын
сарийн бичгийн дарга

Б. ЧИМИД

ХҮМҮҮСИЙГ БАРЬЦААНД АВАХТАЙ ТЭМЦЭХ ТУХАЙ ОЛОН УЛСЫН КОНВЕНЦ

Энэхүү Конвенцид Оролцогч улсууд.

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Дүрмийн олон улсын энх тайван, аюулгүй байдалыг сахих, улс гүрнүүдийн хооронд найрсаг харилцаа, хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх талаарх зорилго, зарчмыг анхааралдаа авч,

Хүний эрхийн тухай түгээмэл тунхаглал, Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай олон улсын пактад заасныг үндэслэн хүн бүр амьд явах, эрх чөлөөтэй байх, аюулгүй нөхцөлд амьдрах эрхтэйг тухайлан хүлээн зөвшөөрч,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Дүрэм, Улс орнууд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Дүрмийн дагуу найрснаар харилцах, хамтран ажиллах олон улсын хууль зүйн зарчмуудын тухай тунхаглал болон Ерөнхий Ассамблейн холбогдох бусад тогтоолд тунхагласан улс түмний тэгш эрх, өөртөө засан тогтнох зарчмыг дахин нотолж,

хүмүүсийг барьцаанд авах нь олон улсын хамтын нийгэмлэгийн сэтгэл санааг ноцтойгоор түгшээсэн гэмт хэрэг бөгөөд барьцаанд авах үйлдэл хийсэн этгээдийг энэхүү Конвенцид заасны дагуу эрүүгийн журмаар мөрдөх буюу шилжүүлэх ёстой гэж үзэж,

олон улсын алан хядах гэмт хэргийн нэрвэл болсон барьцаанд авах бүх үйлдэвэс урьдчилан сэргийлэх, тэдгээрийг мөрдөн шийтгэх үр нөлөөтэй арга хэмжээ боловсруулж батлах зорилгоор олон улсын хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх нэн шаардлагатай байгаад гүнээ итгэж,

дорхи зүйлийг хэлэлцэн тохиров:

1 дүгээр зүйл

1. Аливаа үйлдэл хийх буюу хийхгүй байхыг барьцааны хүнийг сулаах шууд буюу шууд бус болзол болгон гуравдахь этгээдэд, тухайлбал төр, засгийн газар хоорондын олон улсын байгууллага, бие хүн, хуулийн этгээд болон бүлэг хүнд тулгах зорилгоор өөр хүнийг олзлоод буюу саатуулаад амь насыг нь хороох, биемахбодид нь гэмтэл учруулах, эсвэл үргэлжлүүлэн саатуулахаар заналхийлж буй этгээд нь энэхүү Конвенцийн утга

агуулгаар хүнийг барьцаанд авах гэмт хэрэг үйлдэж байгаа болно.

2. Дорхи үйлдэл хийж байгаа этгээд нь мөн энэхүү Конвенцид хамаарах гэмт хэрэг үйлдэж байгаа болно:

а) хүнийг барьцаанд авах үйлдэл хийхийг завдаж байгаа;

б) хүнийг барьцаанд авах үйлдэл хийж байгаа буюу хийхийг завдаж буй этгээдэд хамсаатан болж тусалж байгаа.

2 дугаар зүйл

Оролцогч улс бүр 1 дүгээр зүйлд заасан гэмт хэргүүд ноцтой болохыг харгалзан зохих шийтгэл ногдуулах ёстой.

3 дугаар зүйл

1. Барьцаанд орсон хүн нутаг дэвсгэрт нь байгаа Оролцогч улс барьцааны хүнийг суллах, сулласны дараа шаардлагатай үед уг улсад гарч явахад нь тус дөхөм үзүүлэх зэрэг түүний байдлыг хөнгөвчлөхийн тулд зохимжтой гэж үзсэн бүх арга хэмжээг авна.

2. Хэрэв хүнийг барьцаанд авсны үр дүнд гэмт хэрэгтний олж авсан зүйл Оролцогч улсын мэдээд байгаа бол уг Оролцогч улс түүнийг аль болох богино хугацаанд барьцааны хүнд буюу нөхцөл байдалг харгалзан энэхүү Конвенцийн 1 дүгээр зүйлд заасан гуравдахь этгээдэд, эсвэл барьцааны хүний харьяа улсын эрх бүхий холбогдох байгууллагад буцааж өгнө.

4 дүгээр зүйл

Оролцогч улсууд 1 дүгээр зүйлд заасан гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор хамтран ажиллана. Тухайлбал:

а) нутаг дэвсгэртээ буюу түүний гадна дээрх гэмт хэргийг үйлдэхэд бэлтгэхээс урьдчилан сэргийлэх, тухайлбал аливаа этгээд, бүлэг хүмүүс болон байгууллага хүмүүсийг барьцаанд авахыг өгшүүлэх, өдөөх, зохион байгуулах буюу түүнд оролцох зэрэг хууль бус үйл ажиллагаа явуулахыг нутаг дэвсгэртээ хориглох арга хэмжээг авна;

б) дээрх гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор мэдээлэл солилцож, захиргааны болон бусад холбогдох арга хэмжээг уяадуулна.

5 дугаар зүйл

1. 1 дүгээр зүйлд заасан гэмт хэргийг дор дурдсан байдлаар үйлдсэн үед Оролцогч улс түүнийг шүүн таслах шаардлагатай арга хэмжээг авна:

а) уг улсын нутаг дэвсгэрт, эсвэл уг улсад бүртгэлтэй хөлөг онгоц буюу нисэх онгоцонд үйлдсэн;

б) уг улсын иргэн буюу уг улсын нутаг дэвсгэрт байнга оршин суудаг иргэний харьяалаагүй хүн үйлдсэн бөгөөд хэрэв уг улс шаардлагатай гэж үзвэл;

в) ямар нэгэн үйлдэл хийх буюу хийхгүй байхыг уг улсад тулгах зорилгоор үйлдсэн;

г) уг улсын иргэнийг барьцаалж үйлдсэн бөгөөд хэрэв уг улс шаардлагатай гэж үзвэл.

2. Нутаг дэвсгэртээ байгаа гэмт хэрэгт сэжиглэгдэж буй этгээдийг Оролцогч улс энэхүү зүйлийн 1-д заасан улсын аль нэгэнд шилжүүлээгүй бол 1 дүгээр зүйлд заасан гэмт хэргийг шүүн таслах шаардлагатай арга хэмжээг мөн авна.

3. Энэхүү Конвенц нь дотоодынхоо хуулийн дагуу хэрэгжүүлж буй эрүүгийн шүүн таслах эрх хэмжээг үгүйсгэхгүй болно.

6 дугаар зүйл

1. Гэмт хэрэгт сэжиглэгдэж буй этгээд нутаг дэвсгэрт нь байгаа Оролцогч улс түүнийг эрүүгийн мөрдөн байцаалт явуулах буюу шилжүүлэх хүртэл саатуулах зорилгоор цагдан хорих буюу өөр арга хэмжээг нөхцөл байдал шаардаж байгаад гүн итгэсний үндсэн дээр өөрийн хуулийн дагуу авна. Уг Оролцогч улс гарсан хэргийн талаар урьдчилсан мөрдөн байцаалтыг яаралтай явуулна.

2. Энэхүү зүйлийн 1-д зааснаар цагдан хорьсон буюу өөр арга хэмжээ авсан тухайгаа дараахь улс, байгууллагад шууд буюу Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргаар уламжлан даруй мэдэгдэнэ:

а) нутаг дэвсгэрт нь тухайн гэмт хэрэг гарсан улсад;

б) албадлага буюу албадах оролдлого чиглэж буй улсад;

в) иргэн буюу хуулийн этгээдийнх нь эсрэг албадлага буюу албадах оролдлого чиглэж буй улсад;

г) барьцааны хүний харьяат улс буюу нутаг дэвсгэрт нь байнга оршин суудаг улсад;

д) гэмт хэрэгт сэжиглэгдэж буй этгээд иргэн нь байгаа буюу хэрэв тэрээр иргэний харьяалаалгүй бол нутаг дэвсгэрт нь байнга оршин суугаа усад;

е) албадлага буюу албадах оролдлого чиглэж буй засгийн газар хоорондын олон улсын байгууллагад;

ё) холбогдох бусад усад.

3. Энэхүү зүйлийн 1-д зааснаар арга хэмжээ авагдаж буй этгээд дорхи эрх өдөлнэ:

а) өөрийн харьяа улсын буюу түүнтэй холбоо тогтоох эрх бүхий улсын, эсхүл тэрээр иргэний харьяалаалгүй бол нутаг дэвсгэрт нь байнга оршин суудаг улсын хамгийн ойр байгаа төлөөлөгчтэй ларалтай холбоо тогтоох;

б) тийм улсын төлөөлөгчийг хүлээн авч уулзах.

4. Энэхүү зүйлийн 3-т заасан эрхийг гэмт хэрэгт сэжиглэгдэж буй этгээд нутаг дэвсгэрт нь байгаа улсын хууль тогтоомжийн дагуу өдлүүлнэ. Гэхдээ уг хууль нь энэхүү зүйлийн 3-ын дагуу эрх олгож буй зорилтыг бүрэн хэрэгжүүлэхэд нийцэж байх ёстой.

5. Энэхүү зүйлийн 3, 4-ийн заалтууд нь 5 дугаар зүйлийн 1-ийн «б»-д заасны дагуу шүүн таслахыг өрмөлзөж буй Оролцогч улс гэмт хэрэгт сэжиглэгдэж буй этгээдтэй холбоо барих буюу уулзахыг Улаан загалмайн олон улсын хорооноос хүсэх эрхийг хөндөхгүй.

6. Энэхүү зүйлийн 1-д заасны дагуу урьдчилсан мөрдөн байцаалт явуулж буй улс олж авсан баримт мэдээгөө энэхүү зүйлийн 2-т дурдсан улс, байгууллагад даруй мэдэгдэж, тухайн хэргийг шүүн таслах эсэхээ илэрхийлнэ.

7 дугаар зүйл

Гэмт хэрэгт сэжиглэгдэж буй этгээдэд эрүүгийн мөрдөн байцаалт явуулсан Оролцогч улс уг үйл ажиллагааны эцсийн үр дүнг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад өөрийн хуулийн дагуу мэдэгдэх бөгөөд тэр нь холбогдох бусад улс болон засгийн газар хоорондын олон улсын байгууллагад уламжилана.

8 дугаар зүйл

1. Оролцогч улс нутаг дэвсгэрт нь байгаа гэмт хэрэгт сэжиглэгдэж буй этгээдийг шилжүүлээгүй бол гэмт хэрэг нутаг

дэвсгэрт нь гарсан эсэхээс үл шалтгаалан өөрийн хуульд заасны дагуу шүүн таслуулахаар эрх бүхий байгууллагадаа шилжүүлэх үүрэгтэй. Тэр байгууллага нь уг улсын хуулийн дагуу хүнд гэмт хэргийг шүүн тасалдаг журмаар дээрх хэргийг шүүн тасална.

2. 1 дүгээр зүйлд заасан гэмт хэргийг үйлдсэний уямаас шүүн таслагдаж байгаа этгээдэд шүүн таслах ажлаагааны бүх үе шатанд шударга хандах явдалыг баталгаажуулж, түүний байгаа улсын хуульд заасан эрх, баталгааг бүрэн өдлүүлнэ.

9 дүгээр зүйл

1. Оролцогч улс дор дурдсан ноцтой үндэслэл байна гэж үзвэл гэмт хэрэгт сэжиглэгдэж буй этгээдийг энэхүү Конвенцийн дагуу шилжүүлэн өгөх хүсэлтийг биелүүлэхгүй байж болно:

а) 1 дүгээр зүйлд дурдсан гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдийг арьсны өнгө, шашин шүтлэг, үндэс угсаа, эсвэл улс төрийн үзэл бодлоос нь шалтгаалан мөрдөх буюу шийтгэх зорилгоор шилжүүлэхийг хүсвэл;

б) шилжүүлэх нь уг этгээдийн байдалд дараахь шалтгаанаар хохирол учруулж болзошгүй байгаа бол:

1) энэхүү зүйлийн 1-ийн «а»-д дурдсан аль нэг шалтгаанаар;

2) түүнийг хуулиар хамгаалах эрх бүхий улсын холбогдох байгууллагууд түүнтэй холбоо барих боломжгүй болох шалтгаанаар.

2. Энэхүү Конвенцид тодорхойлсон гэмт хэргийг зохицуулагдаа Оролцогч улсууд хоорондоо мөрддөг гэмт хэрэгтнийг шилжүүлэх тухай гэрээ буюу хэлэлцээрийн заалтуудыг энэхүү Конвенцид нийцүүлэн өөрчилж хэрэглэнэ.

10 дугаар зүйл

1. 1 дүгээр зүйлд заасан гэмт хэргийг Оролцогч улсуудын хооронд байгуулсан гэмт хэрэгтнийг шилжүүлэх тухай гэрээнд шилжүүлэх гэмт хэрэг гэж оруулсанд тооцно. Оролцогч улсууд гэмт хэрэгтнийг шилжүүлэх асуудлаар цаашид байгуулах гэрээ бүртгээ ийм гэмт хэрэг үйлдэгчдийг шилжүүлдэг байхаар тусгах үүрэг хүлээнэ.

2. Гэмт хэрэгтнийг гэрээг үндэслэн шилжүүлдэг Оролцогч улс түүнтэй ийм гэрээ байгуулаагүй нөгөө Оролцогч улсаас

гэмт хэрэгтнийг шилжүүлэх хүсвэл хүлээн авбал 1 дүгээр зүйлд заасан гэмт хэргийн хувьд энэхүү Конвенцийг ийнхүү шилжүүлэх хууль зүйн үндэс гэж өөрийн үзэмжээр үзэж болно. Харин гэмт хэрэгтнийг өөрийн хуульд заасан бусад нөхцөлийн дагуу шилжүүлнэ.

3. Гэмт хэрэгтнийг шилжүүлэхдээ тийм гэрээтэй эсэхийг нөхцөл болгодоггүй Оролцогч улсууд 1 дүгээр зүйлд заасан гэмт хэргийг шилжүүлэх хүсэлтийг хүлээн авагч улсын хуульд заасны дагуу шилжүүлэх гэмт хэрэг гэж өөр хоорондоо тооцно.

4. Оролцогч улсууд гэмт хэрэгтнийг шилжүүлэх зорилгоор 1 дүгээр зүйлд заасан гэмт хэргийг зөвхөн гэмт хэрэг гарсан газарт биш, мөн түүнчлэн 5 дугаар зүйлийн 1-д заасны дагуу шүүн таслах ёстой улсын нутаг дэвсгэрт үйлдсэн мэт үзнэ.

11 дүгээр зүйл

1. Оролцогч улсууд 1 дүгээр зүйлд заасан гэмт хэргийн талаар өөртөө байгаа бүх нотолгоог өгөх зэргээр гэмт хэрэгтнийг эрүүгийн журмаар байцаан шийтгэх ажиллагаанд шаардлагатай туслаацааг харилцан аль болохоор бүрэн үзүүлнэ.

2. Энэхүү зүйлийн 1-ийн заалт нь бусад гэрээнд заасан эрхийн туслаацааг харилцан үзүүлэх үүрэгт үл нөлөөлнө.

12 дугаар зүйл

Дайнд хэлмэгдэгсдийг хамгаалах тухай 1949 оны Женевийн конвенцууд, тэдгээрийн Нэмэлт протоколууд барьцаанд авах тодорхой үйлдлийн хувьд хэрэглэгддэг бөгөөд энэхүү Конвенцид Оролцогч улсууд хүн барьцаанд авсан этгээдийг дээрх конвенцуудын дагуу шийтгэх буюу шилжүүлэх үүрэгтэй тул 1949 оны Женевийн конвенцууд, тэдгээрийн Протоколуудад тодорхойлсон зэвсэгт мөргөлдөөн, тухайлбал 1977 оны I Нэмэлт протоколын 1 дүгээр зүйлийн 4-т заасны дагуу ард түмнүүд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Дүрэм, Улс орнууд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Дүрмийн дагуу найрсгаар харилцах, хамтран ажиллах олон улсын хууль зүйн зарчмын тухай тунхаглаалд дурдсан өөртөө засан тогтнох эрхөө хэрэгжүүлэхээр колонийн дарлал, харийн түрэмгийлэл, арьсны үзэлт дэглэмийн эсрэг тэмцэж буй зэвсэгт мөргөлдөөний үед үйлдсэн барьцаанд авах үйлдлийн хувьд энэхүү Конвенцийг хэрэглэхгүй.

13 дугаар зүйл

Гэмт хэргийг нэг улсын нутаг дэвсгэрт үйлдсэн бөгөөд гэмт хэрэгт сэжиглэгдэж буй этгээд болон барьцааны хүн хоёулаа тэр улсын иргэн, гэмт хэрэгт сэжиглэгдэж буй этгээд уг улсын нутаг дэвсгэрт байгаа тохиолдолд энэхүү Конвенцийг хэрэглэхгүй.

14 дүгээр зүйл

Энэхүү Конвенцийн аль ч заалтыг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Дүрмийг зөрчин аливаа улсын нутаг дэвсгэрийн бүрэн бүтэн байдал, улс төрийн тусгаар тогтнолыг зөрчих явдлыг зөвтгөх утгаар тайлбарлаж үл болно.

15 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийг баталсан өдөр Оролцогч улсуудын хооронд хүчин төгөлдөр байгаа өргөнөөр тухай гэрээгүүдийг мөрдөх явдлыг энэхүү Конвенцийн заалтууд хөндөхгүй, гэхдээ дээрх гэрээгүүдийн тал биш бөгөөд энэхүү Конвенцид Оролцогч улсын хувьд уг гэрээгүүдийг үл хэрэглэнэ.

16 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийг тайлбарлах буюу хэрэглэх талаар хоёр буюу түүнээс дээш Оролцогч улсын хооронд гарсан маргааныг хэлэлцээний аргаар зохицуулж чадаагүй бол тэдгээрийн аль нэгний хүсэлтээр арбитрын байгууллагад шилжүүлнэ. Хэрэв ийм хүсэлт гаргасан өдрөөс хойш 6 сарын дотор маргаанд оролцогч талууд арбитрыг зохион байгуулах талаар тохиролцож чадаагүй бол аль нэг талын хүсэлтээр маргааныг Олон улсын шүүхэд дүрмийн нь дагуу шилжүүлж болно.

2. Аль ч улс энэхүү Конвенцид гарын үсэг зурах буюу соёрхон батлах, эсвэл нэгдэн орохдоо энэхүү зүйлийн 1-ийн заалтыг өөртөө хамааруулахгүй гэсэн тайлбар хийж болно. Ийм тайлбар хийсэн Оролцогч улсын хувьд бусад Оролцогч улс нь энэхүү зүйлийн 1-ийн заалтыг хэрэглэхгүй.

3. Энэхүү зүйлийн 2-т заасны дагуу тайлбар хийсэн Оролцогч улс Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэж тайлбараа хэдийд ч эгүүлэн авч болно.

17 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц Нью-Йорк дахь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Төв байранд 1980 оны 12 дугаар сарын 31-нийг хүртэл гарын үсэг зурахад бүх улсад нээлттэй байх болно.

2. Энэхүү Конвенцийг соёрхон баталбал зохино. Батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

3. Энэхүү Конвенц нь аливаа улс нэгдэн ороход нээлттэй байх болно. Нэгдэн орох тухай баримт бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

18 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенц нь 22 дахь батламж жуух бичиг буюу нэгдэн орох тухай баримт бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулахаар өгснөөс хойш 30 дахь өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болно.

19 дүгээр зүйл

1. Аливаа Оролцогч Улс Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бичгээр мэдэгдэн энэхүү Конвенцийг цуцалж болно.

2. Цуцлах мэдэгдлийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хүлээн авсан өдрөөс хойш 12 сарын дараа цуцлалт хүчин төгөлдөр болно.

20 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийн англи, араб, испани, орос, хятад, франц хэлээрх адил хүчинтэй жинхэнэ эхийг Нэгдсэн Үндэстний

Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хадгалах бөгөөд тэрээр үүнийг баталгаатай хуулбарыг бүх улсад илгээнэ.

Дор гарын үсэг зурагсад үүнийг нотлон 1979 оны 12 дугаар сарын 18-наас Нью-Йорк хотноо гарын үсэг зурахад нээлттэй болсон энэхүү Конвенцид өөрсдийн засгийн газрын зохих ёсоор олгосон бүрэн эрхийн дагуу гарын үсэг зурав.

Тайлбар: Монгол Улсын Гадаад харилцааны яамны хянасан монгол орчуулгыг хэвлэв.

МОНГОЛ УЛСЫН БАГА ХУРАЛЫН
ТОГТООЛ

1992 оны 4 дүгээр

Дугаар 25

Улаанбаатар

сарын 18-ны өдөр

хот

ТОГТООЛД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

Монгол Улсын Засгийн газраас өргөн мэдүүлсэн саналыг үндэслэн ТОГТООХ нь:

1. Монгол Улсын Бага Хурлын 1991 оны 4 дүгээр сарын 30-ны өдрийн «Цалин хангамжийн тухай» 30 дугаар тогтоолын (ТМ-1991. № 3. 228) 1-д «... сарын цалин 3000 төгрөгөөр...» гэснийг «... 3500 төгрөгөөр...» гэж өөрчлөн найруулсугай.

2. Энэ заалтыг 1992 оны 4 дүгээр сарын 1-нээс ахлан мөрдсүгэй.

Монгол Улсын Бага Хуралын
орлогч дарга

К. ЗАРДЫХАН

Монгол Улсын Бага Хуралын
нарийн бичгийн дарга

Б. ЧИМИД

МОНГОЛ УЛСЫН БАГА ХУРАЛЫН
ТОГТООЛ

1992 оны 4 дүгээр

Дугаар 26

Улаанбаатар

сарын 30-ны өдөр

хот

Н. ЖАРГАЛСАЙХАНЫГ ҮҮРЭГТ АЖЛААС
ЧӨЛӨӨЛӨХ ТУХАЙ

Н. Жаргалсайхан «Монгол банк»-ны Ерөнхийлөгчийн үүрэгт ажлыг хангалттай гүйцэтгээгүй, Улсын Бага Хурлаас хүлээн

гэсэн итгэл найдварыг биелүүлж чадаагүйг тэмдэглэн Улсын Бага Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Найдансүрэн овогтой Жаргалсайханыг «Монгол банк»-ны Ерөнхийлөгчийн үүрэгт ажлаас 1992 оны 5 дугаар сарын 1-ний өдрөөс чөлөөлсүгэй.

2. «Монгол банк»-ны Ерөнхийлөгчийн албан үүргийг орон гүйцэтгэхийг тус банкны Дэд ерөнхийлөгч Н. Янзанд хариуцуулсугай.

3. Санхүү банкны өндөр мэргэжлийн дадлага туршлагатай бодовсон хүчнийг судалж «Монгол банк»-ны Ерөнхийлөгчөөр томилуулах саналдаа 10 хоногийн дотор чуулганд оруулахыг Монгол Улсын Бага Хурлын дарга Р. Гончигдоржид даалгасугай.

Монгол Улсын Бага Хурлын
дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

Монгол Улсын Бага Хурлын
парийн бичгийн дарга

Б. ЧИМИД

МОНГОЛ УЛСЫН БАГА ХУРЛЫН ТСГТООЛ

1992 оны 5 дугаар
сарын 4-ний өдөр

Дугаар 27

Улаанбаатар
хот

ХУУЛИЙГ ДАГАЖ МӨРДӨХ ЖУРМЫН ТУХАЙ

Монгол Улсын Бага Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Монгол Улсын иргэний цэргийн үүргийн болон цэргийн албан хаагчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийг буцааж хэрэглэхгүй.

2. Энэ хуулийн 7 дугаар зүйлийн 1, 13 дугаар зүйлийн 2-т зааснаар батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад олгосон эрхийг Улсын аюулгүй байдлыг хангах ерөнхий газрын дарга, Цагдаагийн ерөнхий газрын дарга, Хууль зүйн сайд тус тусын харьяа цэргийн цол, зөрөглөл бүхий ажилтны хувьд эдэлж байхаар олгосугай.

3. «БНМАУ-ын Бүх нийтийн цэргийн үүргийн тухай хууль»-ийг биелүүлэхээр урьд гаргасан эрх зүйн актуудыг Монгол Улсын иргэний цэргийн үүргийн болон цэргийн албан хаагчийн эрх зүйн байдалын тухай хуульд нийцүүлэх арга хэмжээ авахыг Монгол Улсын Засгийн газарт даалгасугай.

Монгол Улсын Бага Хуралын
дэрга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

Монгол Улсын Бага Хуралын
нэрийн бичгийн дарга

Б. ЧИМИД

МОНГОЛ УЛСЫН БАГА ХУРАЛЫН ТОГТООЛ

1992 оны 5 дугаар

Дугаар 28

Улланбаатар

сарын 19-ний өдөр

хот

ЖИЛИЙН ТАЙЛАН ТЭНЦЭЛ, АШГИЙН ХУВААРИЛАЛТЫГ НӨХӨН БАТЛАХ ТУХАЙ

Улсын банкны 1990 оны жилийн тайлан тэнцлийг Монгол улсын Банкны хуулийн 21, 26 дугаар зүйл, Улсын Бага Хуралын даргын 1992 оны 39 тоот захирамжаар байгуулсан ажлын хэсгийн дүгнэлтийг үндэслэн Улсын Бага Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Улсын банкны 1990 оны санхүүгийн жилийн тайлан тэнцлийн 1991 оны 01 дүгээр сарын 01-ний үлдэгдлийг 103602774109 төгрөг 84 мөнгөөр, ашгийг 117579141 төгрөг 02 мөнгөөр тус тус нөхөн батласугай.

2. Улсын банкны 1990 оны ашгийг дор дурдсанаар хуваарилсныг Монголбанкны Ерөнхийлөгчид зөвшөөрсугай:

а) дүрмийн санд	— 15000000 төгрөг;
б) урт хугацаатай зөвлөлийн санд	— 40000000 төгрөг;
в) нийгмийн хөгжлийн санд	— 5419141 төгрөг, 02 мөнгө;
г) улсын төсөвт	— 57160000 төгрөг.

Монгол Улсын Бага Хуралын
дэрга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

Монгол Улсын Бага Хуралын
нэрийн бичгийн дарга

Б. ЧИМИД

МОНГОЛ УЛСЫН БАГА ХУРАЛЫН
ТОГТООЛ

1992 оны 5 дугаар
сарын 19-ний өдөр

Дугаар 29

Улаанбаатар
ХОТ

ЖИЛИЙН ТАЙЛАН ТЭНЦЭЛ, АШГИЙН
ХУВААРИЛАЛТЫГ БАТЛАХ ТУХАЙ

Монголбанкны 1991 оны жилийн тайлан тэнцэлийг хэвэцвэд Монгол улсын Банкны хуулийн 21, 26 дугаар зүйл, Улсын Бага Хуралын даргын 1992 оны 39 тоот захирамжаар байгуулсан ажлын хэсгийн дүгнэлтийг үндэслэн Улсын Бага Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Монголбанкны 1991 оны санхүүгийн жилийн тайлан тэнцэлийн 1992 оны 01 дүгээр сарын 01-ний үлдэгдлийг 63579761863 төгрөг 68 мөнгө, ашгийг 97506350 төгрөг 03 мөнгөөр тус тус баталсугай.

2. Монголбанкны 1991 оны ашгийг дөр дурдсамаар хуваарилахыг Монголбанкны Ерөнхийлөгчид зөвшөөрсүгэй:

а) дүрмийн санд	— 70000000 төгрөг;
б) банк хөгжүүлэх санд	— 10000000 төгрөг;
в) нийгмийн хөгжлийн санд	— 5499268 төгрөг 11 мөнгө;
г) улсын төсөвт	— 12007081 төгрөг 92 мөнгө.

Монгол Улсын Бага Хуралын
дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

Монгол Улсын Бага Хуралын
нэрийн бичгийн дарга

Б. ЧИМИД

МОНГОЛ УЛСЫН БАГА ХУРАЛЫН
ТОГТООЛ

1992 оны 5 дугаар

сарын 19-ний өдөр

Дугаар 30

Улаанбаатар

хот

МОНГОЛБАНКНЫ ДҮРМИЙН САНГИЙН
ХЭМЖЭЭГ БАТЛАХ, АШИГ ХУВААРИЛАХ
ЖУРАМ ТОГТООХ ТУХАЙ

Монгол улсын Банкны хуулийн 20, 21, 26-р зүйлийг үндэслэн Улсын Бага Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Монголбанкны Дүрмийн сангийн хэмжээг нэг тэрбум (1000 000 000) төгрөгөөр баталсугай.

2. Монголбанкны жил бүрийн үйл ажиллагаанаас бий болсон ашгийг дор дурдсан журмаар хуваарилаж байхаар тогтоосугай:

а) дүрмийн санд жилд олсон ашгийн 90 хүртэл хувь;

б) бэлтгэл сан, бусад санд шимтгэх хэмжээг жилд олсон ашгийг харгалзан тухай бүр тогтоож байх.

3. Монголбанкны Дүрмийн сангийн зарласан хэмжээнд хүртэл жилийн ашгаас улсын төсөвт шимтгэл төлөхгүй байхыг Монголбанкинд зөвшөөрсүгэй.

Монгол Улсын Бага Хурлын
дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

Монгол Улсын Бага Хурлын
нэрийн бичгийн дарга

Б. ЧИМИД

МОНГОЛ УЛСЫН БАГА ХУРЛЫН ТОГТООЛ

1992 оны 5 дугаар

Дугаар 31

Улаанбаатар

сарын 19-ний өдөр

хот

МОНГОЛБАНКНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ САЙЖРУУЛАХ ЗАРИМ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТУХАЙ

Монголбанк 1991 онд банкны хоёр түвшинт тогтолцоог хэрэгжүүлэх, арилжааны банкуудын үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах, арга зүйн удирдлагаар хангах, мөнгө, зээлийн нэгдсэн бодлого явуулах талаар зарим ажлыг зохиож эхэлсэн байна.

Гэвч Монгол Улсын Банкны хуулийг цогцолбороор хэрэгжүүлэх, валютын өх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх, улсын валютын сангийн халдашгүй нөөц бүрдүүлэх дорвитой ажил зохиогоогүйн дээр мөнгөн гүйцэгээ, зээл, хүүгийн оновчтой бодлого боловсруулж, уян хатан механизмыг тогтоож хэвшүүлэх талаар дутагдалтай ажиллажээ.

Үүний зэрэгцээ Монголбанк үйл ажиллагаандаа байнга дагаж мөрдөх дүрэм, мэдээлэл, тайлагнаалтын ажлыг зохион байгуулахад баримтлах журам тогтооходой холбогдсон тодорхой асуудлаар Улсын Бага Хурлаас өгсөн үүргийг хугацаанд нь биелүүлээгүй, Улсын Бага Хурлын Эдийн засгийн байнгын хороо болон түүний Улсын төсөв, санхүү, зээл, банкны асуудал эрхэлсэн дэд хороо нь Монголбанкттай ажиллах үүргээ хангалттай хэрэгжүүлж чадаагүйг буруушаан тэмдэглэж Улсын Бага Хурлаас **ТОГТООХ** нь:

1. Монголбанкны Ерөнхийлөгчид даалах нь:

а) Монголбанкны 1991 оны санхүүгийн үйл ажиллагааны талаар Улсын Бага Хурлын гишүүд, ажлын хэсгээс өгсөн үнэлвэл, дүгнэлтийн дагуу өөрийн үйл ажиллагааны бүх хэсэгт дүгнэлт хийж, мөнгө, зээлийн талаар баримтлах бодлого чиглэл гаргаж төгрөгийн тогтворжуулах, ханш бууралтыг сааруулах, төгрөг, чөлөөт валютын ханшийг бодитой тогтоох, хүүгийн уян хатан механизм бий болгож мөрдүүлэх чиглэлээр дорвитой арга хэмжээг энэ 5 дугаар сараас эхлэн авч хэрэгжүүлэсүгэй;

б) банкны тогтолцооны хэмжээнд болон Монголбанкны үйл ажиллагааны хүрээнд зайлшгүй мөрдөгдөх эрх зүйн хэм хэмжээ тогтоосон акт баримтыг богино хугацаанд боловсруулж мөрдүүлэхийн хамт Монголбанкны дүрмийг эцэслэн боловсруулж 6 дугаар сарын 20-ны дотор Улсын Бага Хуралд оруулсугай;

в) Монголбанкны улирал, жилийн тайлан тэнцэлийн болон Улсын Бага Хурал, Засгийн газарт өгч байх тогтмол, шуурхай мэдээллийн төрөл, маягт, тайлагнах журмыг зах зээлийн нөхцөлд нийцүүлэн боловсронгуй болгох асуудлыг Засгийн газартай хамтран боловсруулж, Эдийн засгийн байнгын хороотой зөвшилцөн баталж мөрдүүлсүгэй.

2. Монголбанкны Ерөнхийлөгч, Монгол Улсын Засгийн газар (Ерөнхий сайд)-т даалгах нь:

а) улсын валютын нөөцийн зохистой хэмжээг ойрын хугацаанд бий болгох, валютын арлажааны алдагдлыг нөхөх, гадаад лотоод эх үүсвэрийн асуудлыг нэн даруй судалж шийдвэрлэсүгэй;

б) Худаалдаа, хөгжлийн банкны ажлалах зарчмыг тогтоох, валютын арлажааны гүйлгээ болон Засгийн газрын байгууллагын шугамаар гадаад орноос авсан зээлийн өр төлбөртэй холбогдсон бүртгэл, хяналтыг хэрхэн зохион байгуулах зэрэг нэн чухал арга хэмжээг Улсын Бага Хурлын удирдлага, холбогдох байнгын хороотой зөвшилцөн шийдвэрлэхийг үүрэг болгосугай.

3. Монголбанкны жил бүрийн тайлан тэнцэлийг хөндлөнгийн этгээдээр хянуулж дүгнэлт гаргуулан уг дүгнэлтийг тайлан тэнцэлийн хамт хэлэлцүүлж байх эргачлалсан журам тогтоохыг Эдийн засгийн байнгын хороонд үүрэг болгосугай.

Монгол Улсын Бага Хурлын
дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

Монгол Улсын Бага Хурлын
нарийн бичгийн дарга

Б. ЧИМИД

МОНГОЛ УЛСЫН БАГА ХУРАЛЫН
ТОГТООЛ

1992 оны 5 дугаар

Дугаар 32

Улаанбаатар

сарын 19-ний өдөр

хот

МӨНГӨН ТЭМДЭГТИЙН ХЭВ ЗАГВАРЫГ
БАТЛАХ ТУХАЙ

Монгол Улсын Банкны хуулийн 7 дугаар зүйл, Монголбанкны саналыг үндэслэн Улсын Бага Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Монгол Улсын шинэ мөнгөн тэмдэгтийн хэв загвар, тодорхойлолтыг хавсралтын ёсоор батаасугай.
2. Шинэ мөнгөн тэмдэгтийг хэвлүүлэхтэй холбогдсон валютын зардлыг шийдвэрлэж өгөхийг Засгийн газарт даалгасугай.

Монгол Улсын Бага Хурлын
дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

Монгол Улсын Бага Хурлын
варшийн бичгийн дарга

Б. ЧИМИД

МОНГОЛ УЛСЫН БАГА ХУРАЛЫН
ТОГТООЛ

1992 оны 5 дугаар

Дугаар 33

Улаанбаатар

сарын 19-ний өдөр

хот

«МОНГОЛБАНКНЫ» ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙГ
ТОМИЛОХ ТУХАЙ

Монгол улсын Банкны хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Бага Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Дэмчигжав овогтой Моломжамцуг Монголбанкны Ерөнхийлөгчөөр томилсугай.

2. Монголбанкны Ерөнхийлөгчийн албан тушаалын сарын цалингийн хэмжээг 4200 төгрөгөөр тогтоосугай.

3. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулам Монгол Улсын Бага Хурлын 1991 оны 5 дугаар сарын 22-ны өдрийн «Монголбанкны» Ерөнхийлөгчийг томилох тухай 33 дугаар тогтоолын (ТМ-1991. № 4, 315) 2 дахь хэсгийг хүчингүй болсонд тооцсугай.

Монгол Улсын Бага Хурлын дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

Монгол Улсын Бага Хурлын нарийн бичгийн дарга

Б. ЧИМИД

МОНГОЛ УЛСЫН БАГА ХУРАЛЫН ТОГТООЛ

1992 оны 5 дугаар

Дугаар 34

Улаанбаатар

сарын 15-ны өдөр

107

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ЗАРИМ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТУХАЙ

Монгол Улсын Бага Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Үндсэн хуулийн цэцийн дарга, хоёр гишүүнийг (гурван талаас тус бүр нэг) орон тооны, зургаан гишүүнийг орон тооны бус байхаар тогтоосугай.

2. Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүнээр томилуулах хүний тухай саналаа 1992 оны 6 дугаар сарын 1-ний дотор Улсын Бага Хуралд оруулахыг Улсын Бага Хурлын дарга, Ерөнхийлөгч, Улсын дээд шүүхэд даалгасугай.

3. Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүнийг Улсын дээд шүүхийн гишүүний цалингийн схемийг баримтлан цалинжуулахын хамт Цэцийн даргын цалин, орон тооны бус журмаар ажилласан гишүүнд хөлс олгох журмыг жич батлуулах нь зүйтэй гэж үзсүгэй.

Монгол Улсын Бага Хурлын дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

Монгол Улсын Бага Хурлын нарийн бичгийн дарга

Б. ЧИМИД

МОНГОЛ УЛСЫН БАГА ХУРЫН
ТОГТООЛ

1992 оны 6 дугаар

Дугаар 35

Улаанбаатар

сарын 8-ны өдөр

хот

МОНГОЛ УЛСЫН ТӨСВИЙН 1991 ОНЫ
ГҮЙЦЭТГЭЛИЙГ БАТЛАХ ТУХАЙ

Монгол Улсын Засгийн газраас оруулсан Монгол Улсын төсвийн 1991 оны гүйцэтгэлийн тайланг хэвлэлдээд Монгол Улсын Үндсэн хуулийн хорин тавдугаар зүйлийн 1-ийн 7 дугаар хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Бага Хурлаас ТОГТООХ нь:

Монгол Улсын төсвийн 1991 оны гүйцэтгэлийн орлогыг 6065,1 сая төгрөгөөр, зарлагыг 8929,3 сая төгрөгөөр баталсугай.

Монгол Улсын Бага Хурлын
дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

Монгол Улсын Бага Хурлын
нэрийн бичгийн дарга

Б. ЧИМИД

МОНГОЛ УЛСЫН БАГА ХУРЫН
ТОГТООЛ

1992 оны 7 дугаар

Дугаар 38

Улаанбаатар

сарын 1-ний өдөр

хот

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН
ЦЭЦИЙГ ТОМИЛОХ ТУХАЙ

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн жарантандугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалт, санал хураалтын комиссын шийдвэрийг үндэслэн Улсын Бага Хурлаас ТОГТООХ нь:

Нэг. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцгийн гишүүнээр

1. Монгол Улсын Бага Хурлын санаа болгосноор

— Гэндэнгийн Нямдоо

— Цэндийн Цоомон

— Дамбадаржаагийн Чинахаажав нарыг;

2. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санаа болгосноор

— Жавхлангийн Бямба

— Наваантэрэнлэйн Жанцан

— Галдангийн Сояд нарыг;

3. Улсын Дээд шүүхийн санаа болгосноор

— Лөгцэгийн Баасан

— Баасайн Дангаасүрэн нарыг тус тус томилсугай.

Хоёр. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцгийн орон тосны гишүүнээр Г. Нямдоо, Н. Жанцан, Б. Дангаасүрэн нарыг томилон ажиллуулсугай.

Монгол Улсын Бага Хурлын
дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

Монгол Улсын Бага Хурлын
нэрийн бичгийн дарга

Б. ЧИМИД

МОНГОЛ УЛСЫН БАГА ХУРАЛЫН
ТОГТООЛ

1992 оны 7 дугаар

Дугаар 39

Улаанбаатар

сарын 1-ний өдөр

хот

УЛСЫН БАГА ХУРАЛЫН ЗАРИМ ГИШҮҮНИЙ
БҮРЭН ЭРХИЙГ ТҮДГЭЛЗҮҮЛЭХ ТУХАЙ

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн жарангавдугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн заалтыг үндэслэн Улсын Бага Хурлаас ТОГТООХ нь:

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүнээр томилогдсон Наваанпэрэнлэйн Жанцан, Дамбадаржаагийн Чинхаажав нарыг Улсын Бага Хурлын гишүүнээс түдгэлзүүсүгэй.

Монгол Улсын Бага Хурлын
дэргэ

Р. ГОНЧИГДОРЖ

Монгол Улсын Бага Хурлын
нэрийн бичгийн дэргэ

Б. ЧИМИД

МОНГОЛ УЛСЫН БАГА ХУРАЛЫН
ТОГТООЛ

1992 оны 7 дугаар

Дугаар 40

Улаанбаатар

сарын 1-ний өдөр

хот

ЗАРИМ ХҮНИЙГ АЖЛААС ЧӨЛӨӨЛӨХ ТУХАЙ

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн жарангавдугаар зүйлийн дахь хэсэг, Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн заалтыг үндэслэн Улсын Бага Хурлаас ТОГТООХ нь:

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцгийн гишүүнээр томилогдсон Баасайн Дангаасүрэнг Улсын Бага Хурлын дэргэдэх Сонгуулийн ерөнхий хорооны гишүүнээс, Цэндийн Цолмонг Улсын дээд шүүхийн коллегийн даргын үүрэгт ажлаас тус тус чөлөөсүгэй.

Монгол Улсын Бага Хурлын
дарга

Р. ГОНЧИГДОРЖ

Монгол Улсын Бага Хурлын
нарийн бичгийн дарга

Б. ЧИМИД

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЯЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ

1992 оны 4 дүгээр

Дугаар 56

Улаанбаатар

сарын 9-ний өдөр

ХТ

Д. СҮХБААТАРЫН МЭНДЭЛСНИЙ 100
ЖИЛИЙН ОЙГ ТЭМДЭГЛЭХ ТУХАЙ

1. Монгол ардын үндэсний хувьсгал, ардын төрийг үүсгэн зохион байгуулсан монголын улс төрийн гарамгай зүтгэлтнүүдийн нэг, Монголын ардын армийг үндэслэн байгуулагч Дамдины Сүхбаатарын мэндэлсний 100 жилийн ойг 1993 оны 2 дугаар сард тэмдэглэх нь зүйтэй гэж үзсүгэй.

2. Энэ ойг тэмдэглэн өнгөрүүлэх ажлыг зохион байгуулж, шаардагдах арга хэмжээ авахыг Засгийн газарт чыглаа болгосугай.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч
Монгол Улсын Ерөнхий сайд

П. ОЧИРБАТ
Д. БЯМБАСҮРЭН

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЯЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ

1992 оны 4 дүгээр

Дугаар 60

Улаанбаатар

сарын 20-ны өдөр

ХТ

ТӨРИЙН ХАН ХУУР ЗАЛАХ ТУХАЙ

Чингис хааны мэндэлсний 830 жилийн ойг тэмдэглэн өнгөрүүлэх ажлыг эрхлэх улсын комиссын санааыг үндэслэж Монгол түмний соёлын чухал өв болсон морин хуурыг дээдэн төрийн хан хуур бүтээж төрийн өргөөнд залсугай.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П. ОЧИРБАТ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЯЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ

1992 оны 4 дүгээр

Дугаар 62

Улаанбаатар

сарын 28-ны өдөр

ХОТ

ДҮРЭМ, ТОДОРХОЙЛОЛТ БАТЛАХ ТУХАЙ

Монгол улсын бүх цэргийн хар сүлд, төрийн ёслолын цэргийн цагаан тугийн дүрмийг 1 дүгээр хавсралтаар, цэргийн ангийн байлдааны тугийн тодорхойлолт (цэргийн дотоод албаны дүрмийн 16 дугаар хавсралт)-ыг 2 дугаар хавсралтаар тус тус баталсугай.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П. ОЧИРБАТ

Монгол улсын Ерөнхийлөгчийн 1992 оны
4 дүгээр сарын 28-ны өдрийн 62 дугаар
зарлигийн нэгдүгээр хавсралт

МОНГОЛ УЛСЫН БҮХ ЦЭРГИЙН ХАР СҮЛД, ТӨРИЙН
ЕСЛОЛЫН ЦЭРГИЙН ЦАГААН ТУГИЙН ДҮРЭМ

БҮХ ЦЭРГИЙН ХАР СҮЛД

Нэг, *Нийтлэг үндэслэл*

1. Бүх цэргийн хар сүлд нь Монгол цэргийн сүсэглэл бишрэх оройн дээд онгон шүтээн мөн.

Энэхүү хар сүлд нь Монгол улсад ганц байна. Түүнийг хуулбарлан хийхийг хориглоно. Сүлдийг хазайлах, унагах, түүнд тугчаас өөр хүн гар хүрэхийг цээрлэнэ.

Хар сүлдийг онголом дархална.

2. Сүлдийг жилд нэг удаа тахина. Тахилгын товмыг Монгол улсын Батлан хамгаалахын сайдын тушаалаар тогтооно.

Тахиагын ёслолын үед Батлан хамгаалах ламны тов байгуулалгын бие бүрэлдэхүүн ёслолын жагсаалд оролцох журмаар жагсана.

Сүлдийг цэргийн дүрэмд заасан журмаар жагсаалд заана. Жагсаалыг голлуулж дэвссэн цагаан эсгий дээр тугийн суудлыг байрлуулж өмнө нь идээ, нсэг, арц, хүж тавьсан байна.

Батлан хамгаалахын сайдын «Сүлдийг тахиагын суудаал зал» камаандаар тугч, туг хамгаалагчид сүлдийг суудаал нь залж, Батлан хамгаалахын сайд тогтоосон цагт «Сүлдийн тахиагыг эхэл» камаанд өгөхөд хөгжимд төрийн дуулал эгшиглэнэ.

Дараа нь тугч хар сүлдийн өчил өчихөд утлага уугиулж, савхан хувинтай нсэгийгээс мөнх хөх тэнгэр, сүлдэнд есөмтөө сацал өргөнө.

Өчил дуусахад тахиагад оролцогчид гурвантаа «Урай» хэмээн хурайлна.

Тахиагын дараа цэргийн тангараг өргөж, адис аваад ёслолын жагсаал хийж, сүлдийг байнгын байранд нь заана.

Энэ үйл ажиллагааны үед зэвсэгт хүчний бүх анги, байгуулагад цэргийн тангараг өргөж, ёслолын жагсаал хийж, байлдааны тугаа цэнгүүлнэ.

Энэ одор цэргийн албан хаагчдын байладах ур чадварын уралдаан тэмцээн зохино.

Хоёр. Сүлдийн тодорхойлолт

Бүх цэргийн хар сүлд нь титэм, туг, суудал, нөмрөгөөс бүрдэнэ.

Титэм нь алтадсан эвэр угалзан жийжүүтэй 40 см урт гилбэр, 4,5 см-ийн хэмжээний дөрвөн ган цэцэг, 3 см голчтой хоёр зангилаанаас бүрдэнэ.

Туг нь дээвэр, туурга, залаа, бүч, бүслүүрээс бүрдэнэ.

Дээврийг Монгол газрын 40 см голчтой аранжин зэсээр бүтээж, алтадсан бад цэцгэн хөлтрөгөөр чимнэ.

Туурганд 81 сүвэгч гаргасан байна.

Залааг хар, хээр зүсмийн азарганы хөхөл дөлөөр, бүчийг 55 см урттай одтой хөх торгыг давхарлан оёж хийнэ. Залааны гадуур хялгасан ханан сүлжээс гаргаж, дөрвөн талд нь бүч унжуулан бэхэлж, сүлжээсний доод ирмэгийг бүчтэй нь бүслүүрээр холбосон байна. Бүслүүр бүчний уулзварт 9 см голчтой дөрвөн толь байна. Титэм нь тугтай онгиор холбогдоно.

Шилбэ нь алим болон суурин гэсэн хоёр янз байна. Алим шилбийг 9 тохой, суурин шилбийг 7 тохой урттай, 3,5 см голч-

той хус модоор хийж, оонын хүзүүний арьсаар нар зөв тойруулан ороож, шар цавуугаар нааж, зориулаатмы өнгөлөгчөөр өнгөлнө.

Нөмрөг нь битүү төрсөн хар зүсмийн унаганы арьсыг толгой, дөрвөн туурай, сүүлтэй нь авч элдсэн тулам байна.

Суудамг хээ товойлогон сийлсэн 44x33x33-ын харьцаатай гэх саарал өнгийн боржин чулуугаар бүтээнэ.

Гурав. Хар сүлдийг гардуулах, залах, хөдлөж хамгаалах журам

4. Бүх цэргийн хар сүлдийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн зарлигаар Батлан хамгаалахын сайдад үнэмлэхийн хамт гардуулна.

5. Бүх цэргийн хар сүлдийг хүлээн авахын тулд Зөвсөгт хүчний цэргийн албан хаагчдын төлөөлөгчид ёслолын жагсаалд оролцох журмаар жагсана.

6. Бүх цэргийн хар сүлдийг хүлээж авахын тулд Батлан хамгаалахын сайдын тушаалаар тугч нэг, туг хамгаалагч хоёрыг тусгайлан томилно. Тугч, туг хамгаалагч нь Монгол Улсын торгон цэргийн дүрэмт кувцастай байна.

7. Бүх цэргийн хар сүлдийг гардуулах, хүлээж авах үйл ажиллагааг цэргийн дотоод албаны дүрэмд заасан журмаар гүйцэтгэнэ.

8. Бүх цэргийн хар сүлдийг Батлан хамгаалах яамны байранд байрлуулж, байнгын харуул, хамгаалаалтанд байлгана.

9. Хар сүлдийг Зөвсөгт хүчний ёслолын жагсаал, цэргийн тангараг өргөх үед зааж цэнгүүлнэ. Бусад үед зааж цэнгүүлэх асуудлыг зөвхөн Батлан хамгаалахын сайдын тушаалаар гүйцэтгэнэ. Энэ үед тугч, туг хамгаалагчид зааж торгон цэргээр хамгаална.

10. Бүх цэргийн хар сүлдийг засварлах ажлыг цэргийн дотоод албаны дүрмийн заалтын дагуу тугчид гүйцэтгэнэ.

**МОНГОЛ УЛСЫН ТӨРИЙН ЁСЛОЛЫН
ЦЭРГИЙН ЦАГААН ТУГ**

Нэг. Нийтлэл үндэслэл

11. Монгол улсын төрийн ёслолын цэргийн цагаан туг нь Монгол улсын энхжин мандаж, мөнхжин оршихын бэлэгдэл мөн. Тугийг хазайлах, унагахыг цээрлэнэ.

12. Тугийг цэргийн оролцоотой зохион байгуулах төрийн ёслол, хүндэтгэлд «Улаанбаатар» цэргийн хүрээний ерөнхий зохицуулагчийн шийдвэрээр зааж байна.

13. Тугийн тахиагыг хар сүлдийг тахих өдөр жиад нэг удаа хийнэ.

14. Тугийг Батлан хамгаалахын сайд, «Улаанбаатар» цэргийн хүрээний ерөнхий зохицуулагчид цэргийн дотоод албаны дүрмийн 2 дугаар хавсралтад заасан ёсоор гардуулна.

15. Тугийг «Улаанбаатар» цэргийн хүрээний ёс журам сахиулах ангид харуул хамгаалаалтанд байлагана.

16. Тугийг арчлах, солих, засварлах журам цэргийн ангийн байлдааны тугийнхтай нөгөн адил байна.

17. Тугийн одонг түүний хажууд тусгайлан бэлтгэсэн шилэн хоргонд хүндэтгэлтэйгээр байрдуулна.

Хоёр. Тугийн тодорхойлолт

18. Монгол Улсын төрийн ёслолын цэргийн цагаан туг нь титэм, туг, ишнээс бүрдэнэ.

Титэм нь гангаар хийсэн, алтадсан галын дөлөн үзүүр, уулавартаа алтадсан цэцгээр чимэглэсэн гурван салаа сэрээ, хоёр хос цагирагаас бүрдэнэ.

Туг нь доод хэсгээр 7 см, дээд хэсгээр 5 см голчтой, 5 см өндөр, монгол гэрийн эртний тооно хэлбэрийн мөнгөн хүзүү, зэвэрдэггүй төмөрлөгөөр хийж алтадсан хөлтрөгтэй, 45 см голчтой дээвэр, 9 см өргөн алтадсан хүрээтэй орой;

— Цагаан зүсмийн азарганы сүүлээр хийсэн хялгасан залаа;

— Алтан шаргаал эмжээртэй, гурвалжин хэлтэй, цагаан өнгийн торгомсог өдөөр хийсэн 66 см урт есөн бүч;

— Есөн эрдэнийн шигтгээ суулгасан, алтадсан есөн цэцгээс бүрдэнэ.

Залааны гадуур хялгасан ханан сүлжээс гарган сүлжинж, есөн талд нь бүч унжуулж, сүлжээсний доод хэсгийг бүслүүррөөр холбоно.

Бүслүүр, бүчний уулавар дээр есөн эрдэнийн шигтгээтэй, алтадсан есөн цэцгийг бэхэлнэ.

19. Ишийг 3,5 см голчтой 9 тохой урт хус модоор хийж, ооньм хүзүүний арьсыг нар зөв эргүүлэн ороож, шар цавуугаар нааж, арьсны гадаргууг өнгөлөгчөөр өнгөлнө.

20. Нөмрөгийг битүү төрсөн цагаан зүсмийн уаганы арьсыг толгой, дөрвөн туурай, сүүлтэй нь туламлан боловсруулж хийнэ.

21. Суурийг 44x38x33-ын харьцаатай хөх саарал өнгийн боржин чулуугаар бүтээж, хээг товойлгон сийлсэн байна.

Монгол улсын Ерөнхийлөгчийн 1992 оны 4 дүгээр сарын 28-ны өдрийн 62 дугаар зарлигийн хоёрдугаар хавсралт

ЦЭРГИЙН АНГИЙН БАЙЛААНЫ ТУГИЙН ТОДОРХОЙЛОЛТ

Цэргийн ангийн байлааным туг нь ангийн бие бүрэлдэхүүний сүсэглэн дээдлэх ариун шүтээн, оройн сүлд, золбоо хийморийн бэлэгдэл мөн.

Арми, дивиз, бригад, хороо, тусгай батаалон (дивизион), цэргийн сургууль байлааным тугтай байна.

Байлааным тугийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн зарлагаар, Батаан хамгаалаахын сайд, дэд сайд гардуулна. Түүнийг гардуулах, залах, хадгалж хамгаалах журмыг цэргийн холбогдох дүрмүүдэд заана.

Туг нь тугийн сүлд, далбаа, ишнээс бүрдэнэ.

Тугийн сүлд нь гилбэр, орой, залаа, бүчтэй байна. Гилбэрийг 21 см урттай гангаар хийнэ.

Орой нь бад цэцгэн хөлтөгтэй, зэвэрдэггүй төмөрлөгөөр бүрсэн 15 см голчтой, дээвэр, 81 сүвэгч бүхий 2 см өргөн хүрвэтэй монгол гэрийн хэлбэртэй байна.

Залааг хар, хээр зүсмийн азарганы 21 см урттай хөхөл дэлвэр хийнэ.

Дөрвөн бүчийг хар өнгийн савхнар 90°-ын өнцөгтэй хөл гарган хийж, залааны гадуур унжуулан хооронд нь бүслүүрээр солбож уулзвар дээр нь зэвэрдэггүй төмөрлөгөөр бүрсэн 2 см голчтой дөрвөн толгийг бэхлэнэ.

Гилбэр, оройг өнгөр холбож, тугийн ишнийд бэхлэнэ.

Далбааг 150x90 см-ийн харьцаатай улаан өнгийн даавуугаар ийж, давхарлаж өгнө. Далбааны үзүүрт хөх өнгийн торгон

эдээр хийсэн 45x10 см-ийн харьцаатай 90° өнцөгтэй гурван хэ-
лийг хооронд нь тэнцүү зайтайгаар өйж бэхэлнэ.

Далбааны нүүрэн тал (иш нь зүүн гар талдаа байхад)-д
түүний гураны нэгийн хэмжээтэй соёмбыг дээд ирмэгээс 20
сантиметрт голлуулан байрлуулж, түүнээс доош 6 см зайд «Мон-
гол Улсынхаа төлөө» гэсэн урна үгийг далбааны доод ирмэгээс
20 сантиметрт зайтайгаар гурван эгнээ болгон өссөн байна.

Ар талд нь цэргийн ангийн дугаар, нэрийг худам монгол үс-
гээр оёно. Соёмбо бичгийг ааллаг шар өнгийн торгомсог эдээр
хийнэ.

Далбааг ишид уях бүчтэй байна.

Ишийг 3,5 см голчтой 250 см урт хус модоор хийж, улаан
хүрэн өнгийн будгаар будсан байна.

Тугныг гэрийг 220x25 см-ийн харьцаатай улаан хүрэн өнгийн
торгомсог эдээр өйж хийнэ. Гэрийг бөхлөхөд зориулсан хавж
тогтоосон бүчтэй байна.

БҮХ ЦЭРГИЙН ХАР СҮАДНИЙ БЭЛЭГДЛИЙН ТАЙЛААР

Төвгөрээс заяат их эзэн Чингис хаан Монгол туургатныг
нэгтгэж төр улсаа төвхиүүлэн сүр хүчээ бадруулан явахдаа
хурмастаас илгээсэн хар сүлдээ бүх монголын ард олон, цэрэг
эрсийн оюун санааг нэгтгэн зориг хүчийг бадруулагч, хандсан
зүгтээ харгаалдах дайсангүй болгодог шүтээн болгон тахиж, түг
түмэн цэрэг, дайчин баатар эрсийнхээ манлайд зааж явсны учир,
түүнийг өдгөө бид уламжлан авч, Монгол улсынхаа тусгаар тогт-
нолыг батлан хамгаалагч бүх цэргийн хар сүлд болгон зааж
байна.

Сүлд нь титэм, туг, шилбээс бүрдэнэ. Мөн нөмрөг, суудал-
тай байна.

Титэмийн хэсэгт байгаа гилбэр нь өртний монгол цэргийн
үндсэн зэвсэг, холч тусгаалтай, хүчтэй зөвийн хэлбэртэй байна.
Энэ нь ганцхан байгаа нь цэргийн хүн олон санаагүй, шулуун
шударга, зөв ишиг хурц, харьшгүй хатан зоригтой байж ах орноо
дайснаас хамгаална гэсэн утгатай.

Гангаар хийсэн, дөрвөн цэцэг нь монгол орон дөрвөн цагийн эргэлтэнд цэцэг шиг дэлгэрэн хөгжиж, тусгаар тогтнол нь ган шиг бат байхыг бэлэгдэнэ.

Хоёр бөөрөнхий цул ган нь бат найман зангилааг төлөөлж улс хотлоор эз нэгдэлтэй байхын бэлэгдэл юм.

Тугийн оройн хэсэг нь: туурга тусгаар монгол улс гэсэн утгыг илэрхийлж монгол гэрийн хэлбэртэй байна. Түүн дээрх налн нэгэн сүв нь улсын хил эргэн тойрон мөнхийн хяналттай байж, дайлаар ирэх дайсныг сүвэгчийн төдий ч зайгаар оруулахгүй хамгаалахыг бэлэгдэнэ.

Задааг 1000 азарганы хөхөл дэлээр хийсэн нь сүргийн манлайн сүр хүч дэлэндээ байдгийн адил сүр хүч цэрэгтээ байна.

Тэрхүү сүр хүчээр дайсныг номхотгон дарна гэсэн утгыг илэрхийлэнэ. Хар өнгө нь харьшгүй хатууг илэрхийлсэн дан өнгө бөгөөд зөвхөн төрийн гэсэн санааг илэрхийлдэг учраас цэрэг хүн төрдөө үнэнч байхыг бэлэгдэнэ.

Дөрвөн хар бүч нь дөрвөн хөлт хар сүлд бүгд байгааг төлөөлнө.

Хар бүчин дээр хөх өнгө байгаа нь мөнх хөх тэнгэрийн доор хар сүлдээ залж байгааг илэрхийлэнэ.

Бүслүүр нь туурга тусгаар орныг хилийн дээс юм. Түүний дээр бэхэлсэн дөрвөн толь нь дөрвөн зүг найман зөвхисоос учрах аюулыг тольдон харж, сэрэмжлэн зайлуулж, монгол улсын тусгаар тогтнолыг ашиг мөнх сэвгүй ариун байлагана гэсэн утгатай юм.

Тугийн шнабийг эртний тахнагат хан Хэнтийн уулнаас авсан хус модоор хийсэн.

Тугийн нөмрөгийг битүү төрсөн хар зүснийн унаганы туламлан өвчигч элдсэн арьсаар хийсэн нь хишиг буян арижихын бэлэгдэл юм.

Суурийн чулууг монгол улсын газар нутгийн төв, эзэнт төрийн нийслэл «Хар хүрэм» орчноос авч ирж, бат бэхийг бэлэгдсэн хэв товойлгон цохисон.

Суурийн доод хэсэг нь 44 см, дээд хэсэг нь 33 см хэмжээтэй дөрвөлжин байгаа нь дөчин түмэн монгол, дөрвөн түмэн өөлд, гучин гурван говийнхоо газар нутаг дээр, дөрвөн хөлт хар сүлдээ мандуулж тусгаар тогтнолоо хамгаалж байна гэсэн бэлэгдлийг илэрхийлэнэ.

ТӨРИЙН ЁСЛОЛЫН ЦЭРГИЙН ЦАГААН ТУГИЙН БЭЛЭГДАЙН ТАЙЛААР

Төрийн ёслолын цэргийн цагаан туг нь туурга тусгаар Монгол Улсын энхжин мандаж, мөнхжин оршихын бэлэгдэл мөн.

Төрийн ёслолын цэргийн цагаан туг нь титэм, туг, ишнээс бүрдэнэ. Мөн тугийн нөмрөг, суурь байна.

Титэмийн гурван үзүүртэй болд сэрээ нь Монгол улсын хүч чадал, сүр жавхаа гурав дахин их, бат байхыг, түүний үзүүрт байгаа галын дөл нь өнгөрсөн, одоо, ирээдүйг төлөөлж, үргэлжийн мандал бадрал, үржин цэцэглэхийг бэлэгдэнэ.

Дөрвөн ган цагираг нь хос хосоороо арга, билэг болж галын долныг мөнхөд асааж байх оч үүсгэх утгатай.

Тугийн хэсгийн орой нь туурга тусгаар Монгол улс гэсэн утгатай эртний монгол гэрнийг төлөөлнө.

Залааг хийсэн 1000 цагаан зүсмийн азарганы сүүний хялгас нь монгол хүний сэтгэлийн ариун цагаан, төрийн бодлого төвшин, шударга байхыг илэрхийлж 1000 азарганы сүр хүч төр түмний бат нэгдэлийг бэлэгдэнэ. Есөн цагаан бүч нь есөн хөлт цагаан тугаа төлөөлнө. Бүчин дээр байгаа цэцгэн суурьтай есөн эрдэнийн шигтгээ нь эрдэнийн баялаг болсон эх орон минь цэцэглэн хөгжиж өлзий буян нь арвижин дэлгэрэхийг бэлэгдэнэ. Тугийн ишийг эзэн Чингисийн төрсөн нутаг Хан хэнтийн нуруунаас авсан хус модоор хийсэн нь Монгол улсын энхжин мандахын бэлэгдэл болсон есөн хөлт цагаан туг эртний уламжлалаараа дахин сэргэлээ гэсэн утгатай.

Тугийн нөмрөгийг битүү төрсөн цагаан зүсмийн унагань туламан өвчин өлдсөн арьсаар хийсэн нь баялаг хуримтлаулж буян арвижихын бэлэгдэл.

Суурийн чулууг Монгол Улсын газар нутгийн төв, эзэнт төрийн нийсаа Хар хүрэм орчмоос авсан болно.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ

1992 оны 4 дүгээр

Дугаар 63

Улаанбаатар

сарын 28-ны өдөр

хот

МОНГОЛ УЛСЫН БҮХ ЦЭРГИЙН ХАР СҮЛД,
ЦЭРГИЙН АНГИЙН БАЙЛАДАНЫ ТУГ, ТӨРИЙН
ЁСЛОЛЫН ЦЭРГИЙН ЦАГААН ТУГ
ГАРДУУЛАХ ТУХАЙ

1. Монгол улсын бүх цэргийн хар сүлдийг Батлан хамгаалах яаманд, байлдааны тугийг цэргийн нэгтгэл, ангиудад, төрийн ёслолын цэргийн цагаан тугийг 032 дугаар ангид тус тус гардуулсугай.

2. Бүх цэргийн хар сүлд, байлдааны туг, төрийн ёслолын цэргийн цагаан туг гардуулж байгаатай холбогдуулан Зөвсөгт хүчний бие бүрэлдэхүүнд баяр хүргэж, байлдааны бэлэн байдал, сахлага, сурлаагадаа өндөр амжилт гаргахыг уриалсугай.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П. ОЧИРБАТ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ

1992 оны 5 дугаар

Дугаар 65

Улаанбаатар

сарын 4-ний өдөр

хот

А. ЭРДЭНЭБУЛГАН, Д. ГАЛСАНБАТ НАРТ
МОНГОЛ УЛСЫН ГАВЬЯАТ ЗҮТГЭЛТЭН
ЦОЛ ОЛГОХ ТУХАЙ

Мэргэжлийн урлагийн байгууллагад олон жил үр бүтээлтэй ажиллан манай оронд дуурийн болон эстрадын урлагийг хөг-

жүүлэх, сурталчлахад оруулж байгаа хувь нэмрийг нь өндрөөр үнэлж Дуурь, бүжгийн улсын академик театрын дарга, ерөнхий найруулагч Ахагын Эрдэнэбулганд Монгол Улсын урлагийн гавьяат зүтгэлтэн цол, Улсын филармоны «Соёл эрдэнэ» хамтлагийн хөгжимчин Дэмчигдоржийн Галсанбатад Монгол Улсын гавьяат жүжигчин цол олгосугай.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П. ОЧИРБАТ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЯЛӨГЧИЙН
ЗАРИГ

1992 оны 5 дугаар

Дугаар 70

Улаанбаатар

сарын 5-ны өдөр

хот

БУЯНТЫН ДАШЦЭРЭНГ ЭЛЧИН САЙДЫН
ҮҮРЭГТ АЖЛААС ЧӨЛӨӨЛӨХ ТУХАЙ

Буянтын Дашцэрэнг Монгол Улсаас Тайландын Вант Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт элчин сайдын үүрэгт ажлаас чөлөөлсүгэй.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П. ОЧИРБАТ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ

1992 оны 5 дугаар

Улаанбаатар

сарын 5-ны өдөр

Дугаар 71

ХОТ

ТОЙТОГИЙН ТӨМӨРХҮЛЭГИЙГ ЭЛЧИН
САЙДААР ТОМИЛОХ ТУХАЙ

Тойтогийн Төмөрхүлэгийг Монгол Улсаас Тайландын Вант Улсад суух Онц бөгөөд Бүрэн эрхт элчин сайдаар томилсугай.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П. ОЧИРБАТ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ

1992 оны 5 дугаар

Улаанбаатар

сарын 6-ны өдөр

Дугаар 72

ХОТ

ГИШҮҮН НӨХӨН БАТЛАХ, ДҮРЭМД НЭМЭЛТ,
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1. Монгол Улсын Төрийн соёрхол хүртээх Зөвлөлийн гишүүнээр Шинжлэх ухааны академийн гишүүн, анагаах ухааны салбарын дарга, анагаах ухааны доктор, профессор Б. Дэмбэрэлийг нөхөн баталсугай.

2. Монгол Улсын Төрийн соёрхолын тухай дүрэмд дор дурдсан нэмэлт, өөрчлөлт оруулсугай:

а) 2 дугаар зүйлийн төгсгөлд «Төрийн соёрхолд нас барсан хүний нэрийг нөхөн дэвшүүлэхгүй» гэсэн өгүүлбэр нэмж, 4 дүгээр зүйлийн эхний өгүүлбэрийн төгсгөлд «1 дүгээр сарын 2-ноос 4 дүгээр сарын 1» гэснийг «5 дугаар сарын 1» гэж өөрчлөх;

б) 10 дугаар зүйлийг хүчингүй болсонд тооцох.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П. ОЧИРБАТ

СЭТГҮҮАНИЙ ЭРХЛЭГЧ **Б. ЧИМЭД**
ЭНХЛТГЭСЭН **Ч. ЖАРГАЛАСАЙХАН**
ТЕХНИК РЕДАКТОР **Б. ОЮУНДВАГАФ**
ХЯНАГЧ **С. ИТГЭЛЭЙ**

Зөх № 54.

Үйлдвэрт шилжүүлсэн 1992 оны 7-р сарын 14-нд,
Өмнөд 1992 оны 8-р сарын 3-нд, Хөвсгөлд
1992 оны 10-р сарын 28-нд, Цэвэр хэмжээ
60х84/16, Хөвсгөлийн хуудас 5,5, Хөвсгөл тус
4000 ширхэг.

Засгийн газрын хэвлэл үйлдвэр